

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิตนักศึกษากับการพัฒนาตนเองของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานครนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวความคิด ทฤษฎี จากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาสาระสำคัญเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานิสิตนักศึกษา
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมนิสิตนักศึกษา
3. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการทำกิจกรรมนิสิตนักศึกษาและการพัฒนาของนิสิตนักศึกษา

ตอนที่ 1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานิสิตนักศึกษา

✓ **แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานิสิตนักศึกษา**

นิสิตนักศึกษาถือเป็นวัตถุประสงค์ในกระบวนการผลิตของสถาบันอุดมศึกษา แนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนานิสิตศึกษานั้นในปัจจุบัน ได้พัฒนาไปเป็นอันมาก สาเหตุหนึ่งก็เนื่องมาจากความเจริญของศาสตร์อุดมศึกษา ที่ทำให้เห็นความสำคัญของนิสิตนักศึกษา นอกจากนี้ ยังได้มีการนำความรู้ในสาขาวิชาอื่นๆ โดยเฉพาะทางจิตวิทยา เข้ามาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์พัฒนาการของนิสิตนักศึกษา รวมทั้งกำหนดรูปแบบและเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานิสิตนักศึกษาด้วย ทั้งนี้เนื่องจากนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 17-22 ปี ในทางจิตวิทยาพัฒนาการถือเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เนื่องจากอยู่ในวัยที่กำลังเปลี่ยนแปลง กำลังเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ และแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง นักการศึกษาหลายคนได้เสนอคุณลักษณะต่างๆ ที่นิสิตนักศึกษาควรได้รับการพัฒนาไว้เพื่อเป็นแนวทางให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาของนิสิตนักศึกษาไว้ ดังนี้

บราวน์ (อ้างถึงใน สำเนา ขจรศิลป์, 2538) ได้เสนอเป้าหมายในการพัฒนานิสิตนักศึกษาไว้ 5 ประการ คือ

1. การพัฒนาเอกลักษณ์ ซึ่งรวมถึงการพัฒนาระบบค่านิยม การพัฒนาคุณธรรม และการพัฒนาเป้าหมายด้านอาชีพ
2. การพัฒนาทักษะในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ทักษะในการสื่อความหมาย การพัฒนาความเข้าใจ และความเห็นใจกับผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ที่มีความแตกต่างในด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม

3. การพัฒนาทักษะในด้านการเรียนและสติปัญญา ซึ่งจะช่วยให้เป็นบุคคลที่มีความสนใจและ
ทำการศึกษาค้นคว้าความรู้ใหม่ๆ ตลอดชีวิต

4. การพัฒนาด้านสุนทรียภาพ คือ การพัฒนาความเข้าใจ เห็นคุณค่าและเกิดความซาบซึ้ง
ในธรรมชาติและศิลปะ ตลอดจนการพัฒนาทักษะในการสร้างสรรค์ในงานศิลปะ

5. การพัฒนาด้านร่างกายและทักษะในด้านนันทนาการ คือ การพัฒนาความเข้าใจ เห็นคุณค่าและ
บูรณาการกิจกรรมนันทนาการเข้ากับลักษณะการดำรงชีวิตของตน

คิง และฟิลด์ส (King and Fields, 1980) มองว่าการพัฒนานิสิตนักศึกษาเป็นด้านหนึ่งของ
กระบวนการพัฒนามนุษย์ และเสนอเป้าหมายในการพัฒนานิสิตนักศึกษาไว้ 4 ประการ คือ

1. การพัฒนาสติปัญญา เน้นการพัฒนาความสามารถของบุคคลในการคิดและเรียนรู้ รวมทั้ง
กระบวนการในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้น เพื่อสร้างสรรค์ความหมายใหม่
และประเมินคุณค่าและศักยภาพของข้อมูลนั้น

2. การพัฒนาเอกลักษณ์ เน้นการพัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง หมายถึง การค้นพบว่าตนเอง
เป็นใคร และบอกได้ว่าตนเองต้องการเป็นคนประเภทไหน ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนา "อีโก้" หรือ
"ลักษณะเฉพาะของบุคคล"

3. การพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เน้นการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ผลของการปฏิสัมพันธ์
ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น และการเรียนรู้ที่จะสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์

4. การพัฒนาค่านิยม เน้นการสร้างเกณฑ์เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมที่นำมาใช้เป็นแนวทางใน
การดำเนินชีวิต วิธีการกำหนดค่านิยมตนเองในสังคมโดยคำนึงถึงอุดมคติในสังคม

นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาความสุขสมบูรณ์ (Wellness) ของนิสิตนักศึกษา ซึ่งมี
จุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาชีวิตของนิสิตนักศึกษา โดยจะต้องส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาความเป็นคน
โดยสมบูรณ์ (the whole person) ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ดังที่ ประพนอม รอดคำดี(2537) ได้สรุปไว้ ดังนี้

1. ด้านร่างกาย (Physical) บุคคลสามารถคงสภาพความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของหลอดเลือด
และหัวใจอยู่เสมอ ไม่มีอาการเหนื่อยง่าย ไม่เจ็บหน้าอก มีพฤติกรรมที่เหมาะสมด้านการป้องกันโรค
รู้อาการเริ่มต้นของการเจ็บป่วย รวมทั้งรู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์

2. ด้านสังคม (Social) แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมหรือเสียสละเพื่อชุมชน อันแสดงถึงการพึ่งพา
อาศัยซึ่งกันและกันของคนกับคนและคนกับธรรมชาติ เพื่อสร้างความสุขสมบูรณ์ให้เกิดขึ้นในสังคม

3. ด้านอารมณ์ (Emotional) แสดงถึงการตระหนักรู้ และยอมรับความรู้สึกของผู้อื่น การมีความ
รู้สึกต่อตนเองและต่อการใช้ชีวิตอยู่ในทางที่ดี มีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสามารถประเมิน
สภาพอารมณ์และข้อเสีย (ทางอารมณ์) ของตนเองได้ตามความเป็นจริง เพื่อสร้างความสุขสมบูรณ์ของตนเอง
และผู้ที่เกี่ยวข้อง

4. ด้านสติปัญญา(Intellectual) มีส่วนร่วมคิดสร้างสรรค์ในกิจกรรมทุกอย่าง รู้จักใช้แหล่งทรัพยากรที่มีเพื่อขยายพรมแดนความรู้ไปสู่การพัฒนาทักษะและศักยภาพของตน จนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่นได้ ซึ่งเป็นความสุขสมบูรณ์ด้านสติปัญญา

5. ด้านการงานอาชีพ(Occupational) แสดงถึงความพอใจต่อการทำงานที่รับผิดชอบ รวมทั้งมีความสุขดีกับต่องานที่ทำนั้นๆ เป็นความสุขสมบูรณ์ในหน้าที่ ซึ่งครอบคลุมการเรียนและการเตรียมอาชีพในอนาคตของนิสิตนักศึกษา

6. ด้านจิตวิญญาณ(Spiritual) แสดงออกถึงการมีเป้าหมายของชีวิต รวมทั้งแสดงความรู้สึกด้านดีงามต่อชีวิตและธรรมชาติที่อุบัติขึ้นในโลก อันเป็นความสุขสมบูรณ์ด้านจิตใจและคุณธรรม

ในประเทศไทย ได้มีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาไว้เช่นกัน แนวคิดต่างๆ มีความคล้ายคลึงกัน และสอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษาในต่างประเทศด้วยเช่นกัน โดยมักจะเน้นการพัฒนาตัวนิสิตนักศึกษาให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์พร้อมนั่นเอง

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา(2528) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนานิสิตนักศึกษาไว้ว่า นิสิตนักศึกษาคควรได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ 8 ด้าน คือ

1. การพัฒนาทางสติปัญญา ให้รู้จักความรู้ หนักแน่นศึกษาเล่าเรียน หัดคิดอย่างมีระบบและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้

2. การพัฒนาวิชาชีพ ให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ สามารถสร้างงานอาชีพขึ้นใหม่ได้

3. การพัฒนาอารมณ์และการควบคุมอารมณ์ เข้าใจวิธีการรักษาอารมณ์ของตนได้

4. การพัฒนาทักษะทางสังคม หมายรวมถึง การใช้วาจาหรือภาษาที่เหมาะสมในการติดต่อสื่อสารในสังคม การเรียนรู้มารยาทต่างๆ ในการสมาคมติดต่อ การแต่งกายตามกาลเทศะ การประพฤติปฏิบัติตามสังคม ทำเพื่อประโยชน์แก่สังคม

5. ความเป็นตัวของตัวเอง ให้เข้าใจตนเอง รู้จักสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง รู้จักพึ่งตนเองได้ สร้างความมั่นใจให้แก่ตนเอง และสร้างบุคลิกที่ตนพอใจ

6. การพัฒนาคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความเสียสละ อดทนต่องานทุกชนิด พยายามทำงานให้เสร็จ การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว การตรงต่อเวลา ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน ไม่ว่าจะผ่านทางกาย วาจา หรือใจ รักษาดีใจในความเป็นชาติไทย มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในทุกบทบาท

7. การพัฒนาทัศนคติ ทัศนคติที่ดีย่อมมีความสุขดีเข้าใจเห็นใจผู้อื่นมากกว่า มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ดี สามารถนำสังคมให้เป็นสุขได้ด้วยทัศนคติที่ดียอมส่งผลไปสู่การกระทำที่ดี

8. การพัฒนาการจัดการ ให้นิสิตเป็นคนสั่งงาน รู้จักการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ถูกต้องตามสังคมตามหลักการ แสวงหาแนวทางในการจัดการกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตนเอง

สำเนา ขจรศิลป์ (2538) กล่าวว่า เป้าหมายในการพัฒนานิสิตนักศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ควรมีอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน คือ

1. ด้านวิชาการและวิชาชีพ โดยมุ่งพัฒนาเจตคติ และทักษะในการเรียน เพื่อให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาชีพ ความรู้และทักษะในการบริหาร ความรู้และทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศและคอมพิวเตอร์ ตลอดจนเป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ

2. ด้านสติปัญญา โดยมุ่งพัฒนาความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ ความรอบคอบไตร่ตรอง และเห็นการณ์ไกล

3. ด้านสังคม โดยเน้นการพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นโดยกระบวนการประชาธิปไตย กิริยามารยาทในสังคม มนุษยสัมพันธ์ และรอบรู้ทั้งวัฒนธรรมไทยและต่างชาติที่ต้องติดต่อด้วย

4. ด้านอารมณ์ โดยเน้นการทำความเข้าใจอารมณ์ของตนเอง การปรับและความคุมอารมณ์ ตลอดจนการพัฒนาอารมณ์ทางด้านสุนทรียภาพ เพื่อให้เห็นคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

5. ด้านเอกลักษณ์ โดยเน้นการทำความเข้าใจบุคลิกภาพของตนเองในทุกๆ ด้าน การพัฒนาความสนใจในอาชีพ การวางแผนเพื่อประกอบอาชีพ การวางแผนการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตนเอง

6. ด้านร่างกาย โดยเน้นการพัฒนาความเจริญเติบโตในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย การพัฒนาเจตคติ และทักษะในการรักษาสุขภาพร่างกาย และสุขภาพจิตให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ

7. ด้านคุณธรรม โดยเน้นคุณธรรมขั้นพื้นฐาน อันได้แก่ ความกตัญญูคุณเดวเทวี ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อุตุน เสียสละเพื่อส่วนรวม ลดละเลิกอบายมุข ตลอดจนการส่งเสริมให้ยึดมั่น ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา และจรรยาบรรณในอาชีพ

แนวคิดต่างๆ ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่กล่าวมานั้น ก็สอดคล้องกับที่ พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต, 2532) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะ 7 ประการของนิสิตนักศึกษาที่การศึกษาจะต้องเอื้ออำนวยและสร้างขึ้นให้สำเร็จเช่นกัน คุณลักษณะต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่

1. ได้กัลยาณมิตร คือ มีพ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อน และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ติงามเกื้อกูลต่อการพัฒนา ข้อนี้สำคัญเป็นพิเศษในวัยเริ่มแรกของชีวิตและเมื่อเข้าสู่สังคมใหม่

2. ชีวิตมีวินัย คือ การรู้จักระเบียบและมีวินัยในการดำเนินชีวิต รักษาระเบียบวินัยของสังคมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นให้มีความเกื้อกูลไม่เบียดเบียนกัน เพื่อความมีสภาพชีวิตที่เหมาะสม เอื้อต่อการที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนายิ่งๆ ขึ้นไป

3. ใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ คือ ต้องการเข้าถึงความจริง และทำสิ่งดีงามให้เกิดขึ้น รักสัจจะ รักงานอันเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้อก้าวหน้าต่อไปในการพัฒนา

4. เชื่อมมั่นในศักยภาพของตน คือ เชื่อในความเป็นมนุษย์ของตนซึ่งเป็นสัตว์ที่มีกิณพัฒนาให้ประเสริฐเลิศได้ และเพียรพยายามในการศึกษาพัฒนาตนเองยิ่งขึ้นไปให้สมบูรณ์เต็มที

5. มีค่านิยมและทัศนคติแนวเหตุผล คือ มีความเชื่อถือทัศนคติ และค่านิยมที่ติงามเอื้อต่อการพัฒนา โดยเฉพาะการมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นไปแห่งเหตุปัจจัย รับรู้ประสบการณ์ทั้งหลาย ด้วยท่าทีของการเรียนรู้

6. มีสติกระตือรือร้นตลอดเวลา คือ มีจิตสำนึกต่อกาลเวลา ตื่นตัวต่อความเปลี่ยนแปลง ไวและเท่าทันต่อเหตุแห่งความเสื่อม และเหตุแห่งความเจริญ กระตือรือร้นในการป้องกันแก้ไขเหตุแห่งความเสื่อม และสร้างสรรค์แห่งความเจริญ มีจิตสำนึกการศึกษาพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา

7. พินิจตนเองได้ด้วยความรู้คิด หรือรู้จักคิด รู้จักใช้ปัญญาพิจารณาให้ได้ความจริงและคุณค่า หรือประโยชน์จากสิ่งทั้งหลาย สามารถคิดแยกแยะและสืบค้นหาคำประกอบ และเหตุปัจจัยของเรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆ คิดเป็นและคิดเองเป็นคุณสำคัญยิ่งในการที่จะพึ่งตนเองได้

หากพิจารณาแนวคิดต่างๆ ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่อ้างถึงมาตั้งแต่ต้น ทั้งที่เป็นแนวคิดในต่างประเทศ และแนวคิดของนักการศึกษาไทย ก็จะพบว่า เป้าหมายในการพัฒนานิสิตนักศึกษานั้นก็เป็นหลักการในการพัฒนามนุษย์โดยทั่วไป นั่นคือ การสร้างความสมดุลระหว่างสิ่งต่างๆ ในชีวิตระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม นั้นเอง

รูปแบบและกลุ่มทฤษฎีเพื่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา

จากแนวคิดและการเห็นความสำคัญของการพัฒนานิสิตนักศึกษา ได้ทำให้มีนักการศึกษารวมทั้งนักจิตวิทยาหลายคนในต่างประเทศ โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา ได้มีการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยเกี่ยวกับลักษณะนิสิตนักศึกษา และการพัฒนานิสิตนักศึกษากันอย่างกว้างขวางตั้งแต่ทศวรรษ 1960 จนเกิดเป็นทฤษฎีต่างๆ ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

วินสตัน และคณะ (1993) ได้กล่าวไว้ว่า ในทางทฤษฎีนั้น การพัฒนานิสิตนักศึกษามักจะเป็นการบรรยายถึงพัฒนาการของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นในด้านต่างๆ 5 ด้านหลัก คือ การพัฒนาสติปัญญา การพัฒนาจริยธรรม การพัฒนาทางจิตสังคม การพัฒนาความเป็นตนเอง และการพัฒนาอาชีพ ในการมองทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษาในลักษณะเป็นกลุ่มๆ ตามเป้าหมายในการพัฒนานิสิตนักศึกษานั้น นอกจากวินสตันแล้ว ยังมีนักการศึกษาคนอื่นๆ ที่ได้ศึกษาและรวบรวมทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตนักศึกษา และแบ่งทฤษฎีเหล่านี้ออกเป็นกลุ่มต่างๆ ตามลักษณะแนวคิดและหลักการในการพัฒนา นิสิตนักศึกษาไว้ดังนี้

Widick, Knepfelkamp และ Parker(อ้างถึงใน Hurst และ Pratt, 1988) ได้แบ่งทฤษฎีและรูปแบบการพัฒนานิสิตนักศึกษา ออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

1. ทฤษฎีจิตสังคม(Psychosocial Theories) ซึ่งเน้นการพัฒนาผ่านลำดับขั้นตอนต่างๆในชีวิต เช่น ทฤษฎีของ Erikson(1963) Chickering(1969) และ Keniston(1971)

2. ทฤษฎีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Development Theories) ซึ่งกล่าวถึงการพัฒนาว่าเป็นลำดับและขั้นตอนในการรับรู้และใช้เหตุผลเกี่ยวกับการมองโลกของแต่ละบุคคล เช่น ทฤษฎีของ Piaget(1964), Perry(1970), Kohlberg(1971), และ Loevinger(1976)

3. รูปแบบความวุฒิภาวะ(Maturity Models) ซึ่งกล่าวถึงการพัฒนาบุคคลให้เป็น บุคคลที่สมบูรณ์ โดยจะต้องมีระบบการใช้สติปัญญา มีค่านิยม และแนวคิดต่างๆ ที่เป็นของตนเอง แต่ในขณะเดียวกันก็มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และสามารถเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้ เช่น ทฤษฎีของ Heath(1977)

4. รูปแบบสัญลักษณ์(Typology Models) เป็นการมองมิติของบุคลิกลักษณะที่แต่ละบุคคลรับรู้ และตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ โดยผ่านลำดับขั้นของการพัฒนาการ เช่น ทฤษฎีของ Heath(1964), Cross(1976)

5. รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม (Person-environment Interaction Models) ซึ่งเน้นการพึ่งพาท้ายกันระหว่างปัจเจกบุคคลแต่ละคนกับสภาพแวดล้อมที่พวกเขาประสบ เช่น ทฤษฎีของ Stern(1964), Pervin และ Smith(1968), Holland(1973) และ Moos(1976)

Pascarella และ Terenzini (อ้างถึงใน Chickering และ Reisser,1993) ได้แยกประเภททฤษฎี การพัฒนานิสิตนักศึกษาไว้กว้างๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีจิตสังคม (Psychosocial theories) มองการพัฒนาว่าเป็นชุดของงานพัฒนาการ หรือลำดับขั้นของการพัฒนา รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพในด้านความคิด ความรู้สึก การประพฤติตน ค่านิยม และส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นและตัวนักศึกษาเอง ตัวอย่างผู้คิดค้นทฤษฎีทางจิตสังคม ได้แก่ Erikson(1959), Chickering(1969), Marcia(1965,1966), Cross(1971), Heath(1968, 1978), Chickering และ Havingshurst(1981) เป็นต้น

2. ทฤษฎีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ (Cognitive theories) บรรยายถึงการเปลี่ยนแปลงด้าน ความคิดและกรอบของวิวัฒนาการเกี่ยวกับการสร้างค่านิยม ความเชื่อ และการสันนิษฐาน ตัวอย่างผู้คิดค้น ทฤษฎีการพัฒนาด้านพุทธิปัญญานั้นได้แก่ Perry (1970), Baxter Magolda (1992), Kohlberg (1969), Giligan (1982), Loevinger (1976), Kegan (1982) เป็นต้น

3. ทฤษฎีสัญลักษณ์(Typology theories) กล่าวถึงความแตกต่างในด้านแบบการเรียน บุคลิกภาพ อารมณ์ หรือภูมิหลังทางสังคม ในฐานะที่เป็นบริบทสำหรับการพัฒนา ทฤษฎีในกลุ่มนี้ ได้แก่ แบบการเรียนของ Kolb(1976) ทฤษฎีด้านอารมณ์ของ Keirsey และ Bate(1978) เป็นต้น

4. ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม เน้นการศึกษาว่าสภาพแวดล้อมมี อิทธิพลต่อพฤติกรรมโดยผ่านการปฏิสัมพันธ์กับลักษณะของแต่ละบุคคลอย่างไร ตัวอย่างทฤษฎีในกลุ่มนี้ ได้แก่ ทฤษฎีนิเวศวิทยาในมหาวิทยาลัยของ Banning และ Kaiser(1974) ทฤษฎีบุคลิกภาพทางอาชีพ และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ของ Holland(1966, 1985) เป็นต้น

ทั้งนี้ Pascarella และ Terenzini ได้ระบุไว้ว่า ทฤษฎี 2 กลุ่มหลังนั้นยังไม่ค่อยเป็นทฤษฎีเท่าไรนัก เพราะไม่ได้ระบุแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน รวมถึงวิธีในการประเมินการพัฒนา หรือวิธีการในการส่งเสริม การพัฒนาของนิสิตนักศึกษา

ในประเทศไทย ลำเนาวัลย์ ขจรศิลา (2538) ได้กล่าวว่า ผลงานของนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงหลายท่าน ได้มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดรูปแบบ และทฤษฎีที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนานักศึกษามาก แต่รูปแบบและทฤษฎี ที่ได้รับความนิยมมากในขณะนี้ไม่มีหนึ่งรูปแบบและสามกลุ่มทฤษฎี ดังนี้คือ

1. รูปแบบกระบวนการพัฒนานักศึกษา(Student Development Process Model) สร้างโดย มิลเลอร์ และพรินซ์ (Miller and Prince, 1976) ซึ่งเป็นโครงการส่งเสริมการพัฒนานักศึกษาของสมาคม บุคลากรอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย(American College Personnel Association) ประกอบด้วย กิจกรรมสำคัญ 4 ประเภท คือ การตั้งเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษา การประเมินสภาพหรือระดับการพัฒนา ของนักศึกษา ยุทธวิธีในการพัฒนานักศึกษา และการประเมินโปรแกรมการพัฒนานักศึกษา

2. กลุ่มทฤษฎีพัฒนาความรู้ความเข้าใจ(Cognitive Developmental Theories) ประกอบด้วย ผลงานของนักจิตวิทยาหลายคนที่มีความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและคุณธรรม และ โครงสร้างของการเรียนรู้ พยายามที่จะชี้ให้เห็นถึงขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการพัฒนาความรู้ความเข้าใจที่ บุคคลเกิดการเรียนรู้ และมีประสบการณ์ต่างๆ มากมาย ผู้ที่มีความสำคัญต่อกลุ่มทฤษฎีนี้มาก คือ เพียเจท์(Jean Piaget) นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีของคนอื่นๆ อีก เช่น รอดเจอร์ส(Rodgers, 1989), โบลเซอร์(Bloch, 1978), โคลเบิร์ก(Kohlberg, 1968, 1971, 1981, 1984), กิลลิแกน(Gilligan, 1982), เพอร์รี่(Perry, 1970, 1978, 1981) คิทเชเนอร์(Kitchener, 1985), คิทเชเนอร์ และคิง(Kitchener and King, 1981, 1985), คิงและคณะ (King and Others, 1983) และคีแกน (Kegan, 1982) เป็นต้น

3. กลุ่มทฤษฎีจิต-สังคม(Psycho-Social Theories) ให้ความสนใจกับเนื้อหาสาระในการพัฒนา นักศึกษา นักจิตวิทยาในกลุ่มทฤษฎีจิต-สังคมให้ความสนใจกับความรู้สึก พฤติกรรม และความคิดของบุคคล กับสภาพแวดล้อม ตลอดทั้งชีวิตของบุคคล นักจิตวิทยาที่มีส่วนสำคัญในการวางรากฐานของกลุ่มทฤษฎีจิต-สังคม ได้แก่ จุง(Jung, 1971), อีริกสัน(Erikson, 1950, 1968), ฮาวิกเฮิสท์(Havighurst, 1948), แซนฟอร์ด (Sanford, 1956, 1962) และ ชิกเกอร์ริง(Chickering, 1969)

4. กลุ่มทฤษฎีสัญลักษณ์ เป็นกลุ่มทฤษฎีที่กล่าวถึงลักษณะของบุคลิกภาพที่บุคคลชอบแสดงออก ซึ่งมีหลายกลุ่มที่มีลักษณะแตกต่างกัน และนักจิตวิทยาในกลุ่มทฤษฎีนี้หลายคนมีความเชื่อว่าลักษณะของ บุคลิกภาพที่บุคคลแสดงออกที่แตกต่างกันนั้น เกิดจากการทำงานของสมองที่แตกต่างกัน ทฤษฎีต่างๆ ในกลุ่มนี้ไม่มีลักษณะที่เหมือนกันมากนัก ยกเว้น ทฤษฎีของจุง(Jung, 1971) และของ ไมเออร์ส(Myers, 1980) ทฤษฎีกลุ่มนี้ไม่ใช่ทฤษฎีเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล แต่มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ ของบุคคล เพราะการพัฒนาบุคลิกภาพของกลุ่มทฤษฎีพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และกลุ่มทฤษฎีจิต-สังคม นั้น เกิดขึ้นในลักษณะของบุคลิกภาพที่ทฤษฎีสัญลักษณ์กล่าวถึง

เนื่องจากทฤษฎีการพัฒนาจิตสำนึกที่มีคำอธิบายที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป มีการนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกโดยนักจิตวิทยา นักการศึกษา และผู้บริหาร สถาบันอุดมศึกษานั้น โดยมากมักจะเป็นแนวคิดทฤษฎีในด้านความรู้ความเข้าใจ และแนวคิดทฤษฎีด้านจิตสังคม เป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทฤษฎีการพัฒนาจิตสำนึกของซิกเกอริง (1969, 1993) เป็นทฤษฎีทางจิตสังคมที่แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งก็ได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกของตนเอง นอกจากนี้ทฤษฎีดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับงานจิตวิทยา โดยเฉพาะงานจิตวิทยาพัฒนาการด้วย เพราะจิตวิทยาพัฒนาการจะมีความสนใจในการพัฒนาจิตสำนึกในด้านความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคมมากเป็นพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาทางจิตสังคม

ทฤษฎีการพัฒนาจิตสำนึกของซิกเกอริง

ซิกเกอริง มองว่าจิตสำนึกนั้นอยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุดที่จะต้องพัฒนาก็คือ การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน (Identity) ดังนั้น ในปี ค.ศ. 1969 เขาจึงได้เสนอการพัฒนาจิตสำนึก 7 ด้าน (Seven Vectors of Development) ในหนังสือ Education and Identity ซึ่งทั้ง 7 ด้านนี้ เน้นมุมมองที่ชัดเจนลงไป โดยมีหลักหรือแก่นอยู่ที่การสร้าง "เอกลักษณ์" การพัฒนาทั้ง 7 ด้านตามทฤษฎีของซิกเกอริงในครั้งนั้น ได้แก่

1. การพัฒนาความสามารถ (Developing Competence)
2. การจัดการกับอารมณ์ (Managing Emotions)
3. การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง (Developing Autonomy)
4. การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน (Establishing Identity)
5. การสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างอิสระ (Freeing Interpersonal Relationships)
6. การพัฒนาเป้าหมาย (Developing Purpose)
7. การพัฒนาความมีคุณธรรม (Developing Integrity)

ซิกเกอริงกล่าวว่า การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตนนั้นขึ้นอยู่กับพัฒนาการใน 3 ด้านแรก เพราะจิตสำนึกจะต้องรู้แน่ชัดก่อนว่าตนเองเป็นใคร โดยแยกตนเองออกจากคนอื่นๆ ก่อนที่จะไปสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างอิสระ

การพัฒนา 7 ด้าน ซึ่งซิกเกอริงเสนอไว้ นั้น เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป และเป็นทฤษฎีที่สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ มักจะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึก ต่อมา ซิกเกอริง และ ไชเชอร์ (Chickering and Reisser, 1993) ได้ทบทวนแนวคิดนี้ หลังจากที่ได้ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมโดยตลอด และได้ปรับเปลี่ยนแก้ไขเล็กน้อย โดยปรับ 7 ด้านที่จิตวิทยาพัฒนาการได้รับการพัฒนาเป็นดังนี้

1. การพัฒนาความสามารถ(Developing Competence)
2. การจัดการกับอารมณ์(Managing Emotions)
3. การพัฒนาจากความเป็นตัวของตัวเองไปสู่การพึ่งพาคือกัน(Moving Through Autonomy Toward Interdependence)
4. การพัฒนาสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ(Developing Mature Interpersonal Relationships)
5. การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน(Establishing Identity)
6. การพัฒนาเป้าหมาย(Developing Purpose)
7. การพัฒนาความมีคุณธรรม(Developing Integrity)

ทิศทางในการพัฒนานิสิตนักศึกษาทั้ง 7 ด้านที่เสนอไว้ในปี ค.ศ.1993 นี้ได้มีการปรับเปลี่ยนชื่อเรียกจากเดิมบ้าง เช่น จาก "การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นอย่างอิสระ" เป็น "การพัฒนาสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ" จาก "การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง" เป็น "การพัฒนาจากความเป็นตัวของตัวเองไปสู่การพึ่งพาคือกัน" ทั้งนี้เนื่องจากจะให้ความสำคัญของการพึ่งพาคือกันมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้ปฏิเสธความสำคัญของการเรียนรู้ที่จะเป็นอิสระและการประมาณตนเองด้วย นอกจากนี้ ในการปรับปรุงทฤษฎีครั้งนี้ สำหรับด้านการจัดการกับอารมณ์ ยังได้มีการขยายขอบเขตออกไป จากเดิมที่เน้นเรื่องความก้าวร้าวและความต้องการทางเพศไปพูดถึงเรื่องความรู้สึกวิตกกังวล ความหดหู่ ความโกรธ ความอาย และความรู้สึกผิด รวมทั้งอารมณ์อื่นๆ ในด้านดีเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้จะเน้นมากขึ้นในเรื่องเกี่ยวกับความใจกว้าง อดทน ในเรื่องเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยจัดให้เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการที่จะพัฒนาสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ ซึ่งเป็นการเพิ่มลักษณะของความผูกพันเข้าไปได้ด้วย

การพัฒนานิสิตนักศึกษาตามทฤษฎีนี้ มีลักษณะเช่นเดียวกับรูปแบบทฤษฎีด้านมนุษยนิยมอื่นๆ ที่มีรากฐานมาจากการมองการพัฒนามนุษย์ในแง่ดี และเชื่อว่าสภาพแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความสมบูรณ์และท้าทายต่อนิสิตนักศึกษา จะช่วยให้นิสิตนักศึกษาเจริญเติบโตได้อย่างสมบูรณ์และมั่นคง

การพัฒนานิสิตนักศึกษาทั้ง 7 ด้าน ตามแนวคิดของซิกเกอริง และไรเซอร์ (1993) นั้น ในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาความสามารถ(Developing Competence) ในระหว่างที่ศึกษาในมหาวิทยาลัย นิสิตนักศึกษาจะพัฒนาความสามารถ 3 ด้าน คือ ความสามารถด้านสติปัญญา ความสามารถทางร่างกาย และความสามารถในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือด้านสังคมนั่นเอง

ความสามารถในด้านสติปัญญา หมายถึง ทักษะในการใช้สมองและความคิด ได้แก่ ความสามารถในการเข้าใจเนื้อหา ความชำนาญในการใช้สติปัญญาและความสุนทรีย์ และที่สำคัญที่สุดคือ การสร้างทักษะต่างๆ ในการเข้าใจ วิเคราะห์ และสังเคราะห์สิ่งต่างๆ

ความสามารถทางร่างกาย อาจรวมไปถึง ผลสัมฤทธิ์ทางกีฬาและศิลปะ มีความแข็งแรง และมีวินัยในตนเอง การทำกิจกรรมต่างๆ ในเวลาว่างอาจกลายเป็นสิ่งที่จะทำต่อไปตลอดชีวิต ดังนั้น จึงเป็นส่วนหนึ่งของเอกลักษณ์เฉพาะตนด้วย

ความสามารถในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น หมายความว่าถึงแก่ทักษะในการฟัง การร่วมมือ และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และความสามารถที่ซับซ้อนขึ้นในการที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่น และได้ตอบอย่างเหมาะสม รวมไปถึงการปรับแนวทางของตนให้เข้ากับเป้าหมายของกลุ่ม และการเลือกยุทธวิธีต่างๆ ที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีหรือให้กลุ่มดำเนินการไปโดยดี

นิสิตนักศึกษาจะมีความรู้สึกว่าคุณมีความสามารถมากขึ้น เมื่อพวกเขาได้เรียนรู้ที่จะไว้วางใจในความสามารถของตน ยอมรับคำวิจารณ์จากผู้อื่น และบูรณาการทักษะต่างๆ ของเขาให้กลายเป็นความมั่นใจในตนเอง

2. การจัดการด้านอารมณ์(Managing Emotions) นิสิตนักศึกษาหลายคนต้องประสบกับอารมณ์ในด้านไม่ดีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความโกรธ ความกลัว ความเจ็บปวด ความคิดถึง ความเบื่อหน่าย หรือความเครียด ผลจากการศึกษาพบว่า ความวิตกกังวล ความโกรธ ความรู้สึกหงุดหงิด ความต้องการ ความรู้สึกผิด และความอายนั้น เมื่อมีมากเกินไป จะมีอิทธิพลต่อกระบวนการการศึกษา ดังนั้น จึงต้องมีการจัดการด้านอารมณ์ที่ดี งานสำคัญในการพัฒนานิสิตนักศึกษาด้านนี้ไม่ได้เป็นการกำจัดอารมณ์ต่างๆ เหล่านี้ แต่ว่าจะต้องตระหนักและรับรู้ถึงอารมณ์เหล่านี้ว่าเป็นสัญญาณบอกสิ่งต่างๆ

การพัฒนาจะเริ่มขึ้นเมื่อนิสิตนักศึกษาระเรียนรู้วิถีทางที่จะปลดปล่อยความขุ่นเคืองใจ ก่อนที่มันจะระเบิด การจัดการกับความกลัวที่จะหมกหม昧ให้เสีย และรักษาระดับผลทางอารมณ์ ไม่ให้ลามไปทำลายความสัมพันธ์อื่นๆ นิสิตนักศึกษาจะต้องรู้จักควบคุมอารมณ์ มีการยืดหยุ่น รู้จักอารมณ์และความรู้สึกแบบต่างๆ และรู้จักที่จะจัดการ จัดระเบียบให้แก่ตนเองมากกว่าการเก็บกด เมื่อความสามารถในการควบคุมตนเองและการแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเองมีความสมดุลย์กัน ความตระหนักและการบูรณาการความรู้สึกต่างๆ ก็จะสนับสนุนและเอื้อต่อกัน ส่วนในเรื่องอารมณ์ในด้านดีๆ เช่น ความปกติ ความรู้สึกโล่งใจ การเห็นอกเห็นใจ ความประหลาดใจ เป็นต้น อาจไม่จำเป็นต้องจัดการอะไร เพียงแต่ตระหนัก และปล่อยให้อารมณ์ต่างๆ ในด้านบวกเหล่านั้นเกิดขึ้นในตนเอง นิสิตนักศึกษาจะต้องเรียนรู้ที่จะรักษาความสมดุลย์ระหว่างแนวโน้มในการยึดมั่นในตนเอง กับการมีส่วนร่วมในกลุ่ม และรู้จักประสานความรู้สึกต่างๆ ให้สอดคล้องกัน กับการกระทำที่มีความรับผิดชอบด้วย

3. การพัฒนาจากความเป็นตัวของตัวเองไปสู่การพึ่งพาอาศัยกัน(Moving Through Autonomy Toward Interdependence) สิ่งสำคัญที่นิสิตนักศึกษาจะต้องพัฒนาในที่นี้ก็คือ การเรียนรู้ที่จะพอใจในตนเอง มีความรับผิดชอบในการบรรลุเป้าหมายที่ตนได้เลือกไว้ ไม่ถูกชักนำโดยความคิดเห็นของคนอื่น การพัฒนาในด้านนี้จะต้องนำไปสู่ความเป็นอิสระทั้งทางอารมณ์ และในด้านความต้องการความช่วยเหลือจากภายนอก และนำไปสู่การยอมรับการพึ่งพาอาศัยกันในระดับต่อมา

การเป็นอิสระทางอารมณ์ หมายถึง เสรีภาพหรือความเป็นอิสระจากความต้องการการสนับสนุน ความรัก หรือ การอนุญาตจากผู้อื่น ส่วนการเป็นอิสระในด้านความต้องการความช่วยเหลือ ประกอบด้วย 2 ประการ คือ ความสามารถในการจัดกิจกรรมต่างๆ และในการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง(ตามวิธีของตนเอง) และความสามารถในการปรับเปลี่ยน เคลื่อนไหว การพัฒนาเรื่องนี้ หมายถึง การพัฒนาตนเองให้สามารถ คิดวิเคราะห์และคิดอย่างอิสระ ให้สามารถแปลงความคิดต่างๆ ไปสู่การกระทำที่มีเป้าหมายได้ จะต้องมี ความสมดุลระหว่างความต้องการที่จะเป็นอิสระกับความปรารถนาที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องการพึ่งพาอาศัยกัน การพึ่งพาอาศัยกัน หมายถึง การเคารพในความเป็นตัวของตัวเองของผู้อื่น และการมองหาหนทางที่จะให้และรับ โดยการขยายกลุ่มเพื่อนให้กว้างออกไป

4. การพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ (Developing Mature Interpersonal Relationships) รวมถึง การยอมรับและชื่นชมความแตกต่างระหว่างบุคคล และความสามารถในการใกล้ชิด ผูกพันกับผู้อื่น การยอมรับความแตกต่าง นอกจากจะหมายถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลแล้วยังหมายความรวมถึงในบริบทที่มีความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมด้วย การตระหนักถึงความแตกต่าง การมีประสบการณ์ที่กว้างขวาง ความเปิดเผยม ความอยากรู้อยากเห็น และการเป็นปรีวิสัย(objective) ไม่ยึดติดกับความคิดเห็นของตน จะช่วยให้มีทัศนคติที่มีความประทับใจครั้งแรกที่ดี ลดความมีอคติ และการเหยียดเชื้อชาติ เพิ่มความเห็นอกเห็นใจและการไม่เห็นแก่ตัว และทำให้ชอบความหลากหลาย การพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะนั้น ไม่เพียงแต่เป็นการหลุดพ้นจากการหลงตัวเอง แต่ยังหมายถึง ความสามารถในการเลือกมีสัมพันธภาพที่เหนียวแน่น และมีความผูกพันกันเป็นระยะเวลานาน โดยอาศัยความซื่อตรง การตอบสนอง และการเป็นห่วงเป็นใยโดยไม่มีเงื่อนไข การที่มีความสามารถในการใกล้ชิดกับผู้อื่นหมายรวมถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพของความสัมพันธ์ต่างๆ กับคนใกล้ชิดหรือเพื่อนสนิท เป็นการเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้ห่างไกลจากการขึ้นอยู่กับคนอื่นมากเกินไป หรือการพยายามมีอิทธิพลเหนือคนอื่นมากเกินไป ไปสู่การรู้จักพึ่งพาอาศัยกันระหว่างคนที่เท่าเทียมกัน การพัฒนาด้านนี้ จึงเป็นการพัฒนาในด้านการอยู่ร่วมกัน การยอมรับข้อบกพร่อง การภาคภูมิใจในสิ่งมีค่าต่างๆ การเลือกความสัมพันธ์ที่สมบูรณ์และยั่งยืน ที่สามารถทำให้พ้นฝ่าวิกฤตการณ์ต่างๆ หรือความห่างไกล และการที่ต้องแยกจากกันได้

5. การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน(Establishing Identity) การสร้างเอกลักษณ์นั้นขึ้นอยู่กับ การพัฒนาด้านอื่นๆ ที่กล่าวมาก่อนแล้ว คือ ความสามารถ การจัดการกับอารมณ์ การเป็นตัวของตัวเอง และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี การพัฒนาเอกลักษณ์นั้นเป็นกระบวนการค้นหาว่าประสบการณ์ชนิดใด ระดับใด และการทำประสบการณ์นั้นๆ บ่อยเท่าไร ที่จะทำให้เราพึงพอใจ รู้สึกปลอดภัย และมั่นใจในตนเอง

การพัฒนาเอกลักษณ์เฉพาะตน รวมไปถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

5.1 การรู้สึกสบายใจกับร่างกายและรูปร่างหน้าตาของตนเอง

5.2 การรู้สึกสบายใจกับเพศและการปรับตัวในเรื่องเพศ

5.3 การรู้สึกถึงความเป็นตัวตนของตนเองในบริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ และ
วัฒนธรรม

5.4 ความกระตือรือร้นในความคิดเกี่ยวกับตนเอง โดยผ่านบทบาทต่างๆ และวิถีชีวิต

5.5 ความรู้สึกถึงความเป็นตัวของตัวตนเองในการที่จะได้ตอบสนองต่อคำวิจารณ์จากผู้อื่น

5.6 การยอมรับตนเองและการนับถือตนเอง

5.7 ความมั่นคงของบุคลิกภาพและการบูรณาการ

การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน รวมไปถึง การบอกถึงต้นกำเนิดของครอบครัวและเชื้อชาติ
การวางตนว่าเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีทางศาสนาและวัฒนธรรม การค้นหาบทบาทและแนวทางในการทำงาน
การเล่น และการใช้ชีวิตที่บ้าน ว่าเป็นการแสดงออกถึงตนเอง และเป็นการให้คำจำกัดความเกี่ยวกับ
ตัวเองต่อไป นอกจากนี้ ยังรวมถึงการยอมรับว่าคนอื่นมองและประเมินตนอย่างไร

6. การพัฒนาเป้าหมาย(Developing Purpose) เป็นการเพิ่มความสามารถในการเป็นคนที่มีความ
ตั้งใจแน่วแน่ ความสามารถในการประเมินความสนใจและทางเลือกต่างๆ การสร้างความชัดเจนใน
เป้าหมายต่างๆ การวางแผน และการยืนหยัดอยู่แม้จะมีอุปสรรคต่างๆ โดยจะต้องมีการวางแผนสำหรับการ
การกระทำ และมีการกำหนดสิ่งที่ควรจะทำก่อนใน 3 ด้าน คือ แผนและแรงบันดาลใจเกี่ยวกับอาชีพ
ความสนใจส่วนตัว และความผูกพันกับบุคคลอื่นและครอบครัว นอกจากนี้ยังรวมถึงการมีความสามารถ
ที่จะเชื่อมโยงเป้าหมายที่แตกต่างกันของตนให้อยู่ภายใต้เป้าหมายหลักที่ใหญ่กว่าและมีความหมายมากกว่า
และการมีความตั้งใจในการทำสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

7. การพัฒนาความมีคุณธรรม(Developing Integrity) การพัฒนาความมีคุณธรรมนั้นใกล้เคียงกับ
การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน และการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การพัฒนาความมีคุณธรรมประกอบด้วย 3
ขั้นตอนที่มีลำดับซ้อนกันอยู่ คือ

7.1 ค่านิยมในด้านเกี่ยวกับมนุษย์จะเปลี่ยนจากการทำตามความเชื่อต่างๆ โดยอัตโนมัติ
ไปสู่การรักษาความสมดุลระหว่างความสนใจของตนเองกับความสนใจของเพื่อนมนุษย์คนอื่นๆ

7.2 ค่านิยมเกี่ยวกับบุคคล เป็นการยอมรับค่านิยมและความเชื่อต่างๆ อย่างมีสติ
ในขณะเดียวกันก็เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

7.3 การพัฒนาความเหมาะสม หมายถึง การประสานระหว่างค่านิยมส่วนตัวกับพฤติกรรมที่ต้อง
รับผิดชอบต่อสังคม

แนวทาง 7 ด้านที่นิสิตนักศึกษาควรได้รับการพัฒนาตามทฤษฎีของซิกเกอริงนั้น สามารถสรุป
ออกมาเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ทิศทางทั้ง 7 : แนวทางทั่วไปในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

พัฒนาจาก	ไปสู่
<p>การพัฒนาความสามารถ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ความสามารถต่ำ (ด้านสติปัญญา, ร่างกาย, สังคม) • การขาดความมั่นใจในความสามารถของตน 	<ul style="list-style-type: none"> • ความสามารถสูงทั้งในด้านสติปัญญา, ร่างกาย และสังคม • การมีความมั่นใจในความสามารถของตน
<p>การจัดการกับอารมณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> • การที่สมรรถนะควบคุมอารมณ์ได้น้อย อารมณ์พุ่งพ่วน(มีความก้าวและความวิตกกังวล, มีความโกรธซึ่งนำไปสู่ความก้าวร้าว, มีความรู้สึกทศุ, รู้สึกผิด และอาย มีความวิตกกังวลในด้านการอารมณ์(ทางเพศ) • ไม่ค่อยมีความตระหนักในเรื่องความรู้สึก • ไม่สามารถประสานความรู้สึกต่างๆ กับการกระทำได้เข้ากัน 	<ul style="list-style-type: none"> • การที่สมรรถนะควบคุมอารมณ์ได้ มีความยืดหยุ่น และแสดงออกได้อย่างเหมาะสม • การมีความตระหนักมากขึ้นและมีการยอมรับมากขึ้นในเรื่องเกี่ยวกับ อารมณ์ • การที่สมรรถนะประสานความรู้สึกให้สอดคล้องกับการกระทำที่ต้องมี ความรับผิดชอบ
<p>การพัฒนาจากความเป็นตัวของตัวเองไปสู่การพึ่งพา อาศัยกัน</p> <ul style="list-style-type: none"> • การที่ต้องขึ้นอยู่กับผู้อื่น อารมณ์ไม่มั่นคง ไม่เป็นอิสระ • ไร้ทิศทางของตนเอง หรือขาดความสามารถในการแก้ปัญหา (มีความเป็นอิสระน้อย หรือขาดความมั่นใจในการที่จะเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลง) • ความเป็นตัวของตัวเอง 	<ul style="list-style-type: none"> • การเป็นอิสระ ไม่จำเป็นต้องให้ผู้อื่นสร้างความมั่นใจให้แก่ตนเองอยู่ตลอดเวลา • การเป็นอิสระจากความต้องการความช่วยเหลือจากภายนอก (มีทิศทางของตนเอง, มีความมั่นคงในจิตใจ และสามารถเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ได้) • การเห็นและยอมรับความสำคัญของการพึ่งพาศาด้วยกัน
<p>การพัฒนาสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ</p> <ul style="list-style-type: none"> • การขาดความตระหนักในความแตกต่าง และไม่ยอมรับในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล • การขาดความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การมีความสัมพันธ์ที่ยังไม่ยั่งยืน หรือไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> • การยอมรับและชื่นชมความแตกต่างของแต่ละบุคคล • การสามารถใกล้ชิดกับบุคคลอื่น สร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน และตระหนักยอมรับความสัมพันธ์นั้นๆ

ตารางที่ 1(ต่อ) ทิศทางทั้ง 7 : แนวทางทั่วไปในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

พัฒนาจาก	ไปสู่
<p>การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน</p> <ul style="list-style-type: none"> ● การรู้สึกไม่พอใจในร่างกายและลักษณะท่าทางของตนเอง ● การรู้สึกไม่พอใจในเพศของตนเอง ● การขาดความชัดเจนในเรื่องเกี่ยวกับบรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตน ● การสับสนเกี่ยวกับเรื่องที่ว่า ตนเองเป็นใคร และพยายามทดลองสวมบทบาท และใช้ชีวิตในรูปแบบต่างๆ ● การขาดความกระตือรือร้นเมื่อถูกประเมินโดยผู้อื่น ● การไม่พอใจกับตัวเอง ● การมีบุคลิกภาพที่ไม่เด่นชัด ไม่สมบูรณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> ● การรู้สึกพอใจในร่างกายและลักษณะท่าทางของตน ● การรู้สึกพอใจในเพศของตนเอง ● การรู้จักตนเองในบริบทของสังคมและวัฒนธรรม ● การมีภาพของตนเองที่แน่ชัด รู้จักบทบาทและมีชีวิตของตนเอง ● การรู้จักตนเอง และยอมรับการวิจารณ์จากผู้อื่นของกับคำนิยมของผู้อื่น ● การยอมรับและเคารพตนเอง ● การที่สามารถบูรณาการความเป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจในตนเอง
<p>การพัฒนาเป้าหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> ● เป้าหมายด้านอาชีพไม่ชัดเจน ● การสนใจเรื่องต่างๆ แต่ไม่จริงจัง ความสนใจส่วนตัวมักกระจัดกระจาย ● การที่ไม่ค่อยมีความมุ่งมั่นกับผู้อื่นอย่างมีความหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> ● การมีเป้าหมายด้านอาชีพที่ชัดเจน ● การทำกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ยั่งยืน มีเป้าหมายชัดเจน และก่อให้เกิดประโยชน์ ● การมีความสัมพันธ์ที่มั่นคงกับบุคคลอื่นและครอบครัว
<p>การพัฒนาความมีคุณธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> ● การมีความคิด ความเชื่อ ที่ตายตัว แบบสองด้านเท่านั้น ● การมีค่านิยมและความเชื่อที่ไม่ชัดเจน ● การสนใจแต่ตนเอง ● การที่การกระทำกับความคิดความเชื่อไม่สอดคล้องกัน 	<ul style="list-style-type: none"> ● การมีความเมตตา กรุณา ต่อเพื่อนมนุษย์ ● การมีค่านิยมของตนที่ชัดเจน แต่ในขณะเดียวกันเคารพความเชื่อของผู้อื่น ● การมีความรับผิดชอบต่อสังคม ● การมีความสอดคล้องกันระหว่างการกระทำกับความคิด มีความน่าเชื่อถือ

การพัฒนานิสิตนักศึกษาทั้ง 7 ด้านตามทฤษฎีของซิกมุนด์ ฟรอยด์ มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ การพัฒนาให้นิสิตนักศึกษามีเอกลักษณ์ (identity) ทั้งนี้เนื่องจากทฤษฎีนี้พัฒนามาจาก มโนคติเกี่ยวกับ พัฒนาการของ อีริกสัน (Erikson) ซึ่งได้เสนอแนวคิดว่า พัฒนาการของมนุษย์มีด้วยกัน 8 ขั้นตอน

ซึ่งในช่วงระหว่างอายุ 13-17 ปี จะอยู่ในขั้นพัฒนาการความรู้สึกในความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ผ่านพ้นความรู้สึกสับสนในตนเองไปได้ และรับรู้ตนตามความจริง(เนวลละออ สุภาพล, 2527) ส่วนในช่วงอายุระหว่าง 18-21 ปีนั้น จะอยู่ในขั้นพัฒนาการความรู้สึกสัมพันธ์ภาพและเป็นมิตรกับผู้อื่น โดยเฉพาะเพื่อนต่างเพศและหลีกเลี่ยงความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง จะเกิดมีความรัก เกิดความรู้สึกต้องการมีเพื่อนสนิทที่จะรับรู้ฟังสิ่งต่างๆ ที่ตนเองมีอยู่ และพัฒนากลายเป็นความผูกพันกับผู้อื่น การพัฒนาใน 2 ช่วงดังกล่าวเกิดขึ้นในระหว่างที่นิสิตนักศึกษาทำหลักสูตรศึกษาในระดับอุดมศึกษา ดังนั้นการพัฒนานิสิตนักศึกษาของซิกเกอริงจึงมุ่งเน้นให้ความสำคัญอยู่ที่การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน

เมื่อวิเคราะห์ทฤษฎีพัฒนานิสิตนักศึกษาของซิกเกอริง จะพบว่า มีแนวคิดมาจากการพัฒนานิสิตนักศึกษาทางพุทธิปัญญาและจิตสังคม นั้นเอง การพัฒนาทั้งสองด้านมีลักษณะที่เกี่ยวเนื่องและสอดคล้องกัน โดยที่แนวคิดในการพัฒนาทางพุทธิปัญญาจะมุ่งพัฒนานิสิตนักศึกษาจากผู้ที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ต้องพึ่งพาผู้รู้ให้คอยบอกสิ่งต่างๆ ไปจนถึงขั้นที่นิสิตนักศึกษารู้จักวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความคิด มีวิจารณ์ญาณในการรับรู้ การเชื่อ และการปฏิบัติสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง แต่ก็ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบกับประสบการณ์และความรู้ ความคิดเห็นของตนด้วย ในขณะที่การพัฒนาจิตสังคม มุ่งพัฒนาให้นิสิตนักศึกษาได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตามที่ควรจะเป็นตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการ เช่น พัฒนาด้านความสามารถ ร่างกาย อารมณ์ เป้าหมายในอนาคต เป็นต้น และที่สำคัญก็คือ การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง สร้างเอกลักษณ์เฉพาะตนขึ้นมา พัฒนาการไปสู่ผู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง ในขณะที่เดียวกันก็ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้เนื่องจากนิสิตนักศึกษาจะต้องออกไปประกอบอาชีพ ดำเนินชีวิต สร้างครอบครัวของตนเอง และอยู่ในสังคมที่กว้างใหญ่ต่อไป เมื่อจบการศึกษาแล้วนั่นเอง

ปัจจัยสำคัญในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาของนิสิตนักศึกษาไปสู่เป้าหมายต่างๆ ดังที่สถาบันอุดมศึกษากำหนดไว้นั้นมีหลายประการด้วยกัน เนื่องจากการพัฒนานิสิตนักศึกษาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต้องเกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย สำเนาเวิร์ท ซอร์คิลป์ (2538) กล่าวว่า การพัฒนานิสิตศึกษามีปัจจัยสำคัญ 8 ประการ คือ ด้านบริหาร ด้านวิชาการ ด้านกิจการนักศึกษา ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านนักศึกษา ด้านสภาพแวดล้อมภายในสถาบัน และด้านสภาพแวดล้อมภายนอกสถาบัน ส่วนซิกเกอริง และไรเซอร์ (1993) กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่จะส่งผลต่อการพัฒนาของนิสิตศึกษานั้นได้แก่ สภาพความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อม กลุ่มเพื่อน ความสัมพันธ์กับอาจารย์ และการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในสถาบัน ในขณะที่แอสตินก็เสนอแนวคิดสอดคล้องไปในทางเดียวกันว่า การมีส่วนร่วมของนิสิตศึกษากับกลุ่มบุคคลและกิจกรรมต่างๆ ในสถาบันอุดมศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมการพัฒนาของนิสิตนักศึกษาในด้านต่างๆ

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับที่ ริดาร์ธน์ บุญนุช (2525) ได้กล่าวไว้ว่า โลกของนิสิตนักศึกษานั้นประกอบด้วยชุมชนที่รวมตัวกันอยู่ในมหาวิทยาลัย สภาพแวดล้อม เช่น พวกอาคารสถานที่ต่างๆ ในมหาวิทยาลัย และสิ่งอื่นๆ ที่ประปรายอยู่ในมหาวิทยาลัยมีหน้าที่ต้องจัดแจงโลกของนิสิตนักศึกษานี้ให้เกิดประโยชน์ต่อนิสิตนักศึกษามากที่สุด โดยต้องยึดหลักดังนี้

1. ส่วนประกอบของกิจกรรมต่างๆ ต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัย คือ การพัฒนาตนเองของนิสิตนักศึกษา
2. ต้องจัดให้มีความสัมพันธ์กันระหว่างกิจกรรมในชั้นเรียนและกิจกรรมนอกชั้นเรียน ที่ช่วยให้นิสิตนักศึกษาเกิดการพัฒนานั้นคือ การผสมผสานระหว่างการเรียนกับสังคม และต้องพิจารณาว่าการจัดกิจกรรมนั้นสนับสนุนให้นักศึกษาเป็นผู้ใหญ่และมีวุฒิภาวะหรือไม่ ช่วยให้เขาสามารถนำประสบการณ์นั้นไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่
3. ต้องมีความพอดีกันระหว่างนักศึกษากับกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัด จึงจะก่อให้เกิดการพัฒนาย่างมาก เพราะถ้าจัดระดับของสิ่งเร้าไว้สูงเกินความพร้อมหรือความสามารถของนักศึกษา โอกาสที่จะให้พวกเขาพัฒนาตนเองก็จะหมดไป แต่ถ้าจัดสิ่งเร้าไว้ต่ำเกินไป การพัฒนานิสิตนักศึกษาก็จะเป็นไปอย่างช้าเพราะขาดสิ่งท้าทาย
4. ควรให้กิจกรรมที่จัดในมหาวิทยาลัยสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นภายนอกรั้วมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพราะนิสิตนักศึกษาจะต้องใช้ชีวิตจริงในโลกภายนอก ถ้าเขาสามารถผสมผสานชีวิตในชุมชนมหาวิทยาลัยกับชีวิตในชุมชนนอกมหาวิทยาลัยได้มากเท่าไรก็ยิ่งดีกับเขาเท่านั้น
5. การจัดสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยต้องให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาตนเองของนักศึกษา

หากมองว่าการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษานั้นเป็นระบบ ก็พบว่า นิสิตนักศึกษาเป็นตัวป้อนซึ่งจะต้องเข้ามาปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ในระบบ นั่นคือ อาจารย์ กลุ่มเพื่อน ผู้บริหาร การเรียนการสอน และการทำกิจกรรมต่างๆ ในระหว่างที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนักศึกษา กับสิ่งต่างๆ ในสถาบันอุดมศึกษานั้นเป็นกระบวนการในการที่จะผลิตบัณฑิต ซึ่งเป็นผลผลิตที่จะออกมาจากระบบนี้นั่นเอง จึงเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะมองในทางทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษา หรือมองในแง่ของระบบกิจกรรมนิสิตนักศึกษาที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาด้วย นักการศึกษาหลายคนได้ทำการศึกษาและกล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมนิสิตนักศึกษาไว้ ซึ่งจะรวบรวมไว้ในตอนที่ 2 นี้

✓ ตอนที่ 2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมนิสิตนักศึกษา

กิจกรรมนิสิตนักศึกษา (Student Activities) เดิมเรียกกันว่า กิจกรรมนอกหลักสูตร (Extra-curricular Activities) หรือ กิจกรรมเสริมหลักสูตร (Co-curricular Activities) แต่ปัจจุบันจะเรียกโดยรวมว่า กิจกรรมนิสิตนักศึกษา เนื่องจากความหมายของหลักสูตรกว้างขวางออกไปมาก การที่จะเรียกกิจกรรมที่จัดขึ้นในสถาบันว่าเป็นกิจกรรมเพื่อเสริมหลักสูตร หรือเป็นกิจกรรมที่ไม่อยู่ในหลักสูตรจึงไม่เป็นที่ยอมรับ นอกจากนี้นักการศึกษาต่างถือว่ากิจกรรมต่างๆ นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการให้การศึกษอันสมบูรณ์ในการที่จะพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา การใช้คำว่า กิจกรรมนิสิตนักศึกษา จึงน่าจะเป็นคำที่เหมาะสมที่สุด

ความหมายและขอบข่ายของกิจกรรมนิสิตนักศึกษา

กิจกรรมนิสิตนักศึกษา (Student Activities) เป็นส่วนหนึ่งของงานกิจการนิสิตนักศึกษา (Student Affairs) ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจะต้องดูแลให้มีขึ้น เพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสเลือกทำกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของแต่ละคน ทั้งนี้เนื่องจากนักการศึกษาตระหนักดีว่า การเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษานั้น มิได้เกิดขึ้นแต่ในชั้นเรียนเท่านั้น แต่สิ่งอื่นๆ ที่นิสิตนักศึกษาปฏิบัตินอกชั้นเรียน และกิจกรรมต่างๆ ในสถาบันอุดมศึกษา ที่นิสิตนักศึกษามีส่วนร่วม โดยเฉพาะกิจกรรมนิสิตนักศึกษาที่เกิดจากความคิดริเริ่ม การใช้ร่างกาย แรงใจ ของนิสิตนักศึกษาเองนั้น จะมีส่วนช่วยให้นิสิตนักศึกษามีการพัฒนาอย่างเต็มที่ด้วยเช่นกัน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความหมายและขอบข่ายของกิจกรรมนิสิตนักศึกษานั้น จึงได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลายท่าน ซึ่งมักจะมีความหมายใกล้เคียงกัน ดังนี้

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2528) ได้ให้คำจำกัดความของกิจกรรมนิสิตนักศึกษา (Student Activities) ไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการพัฒนา นิสิตนักศึกษา ด้านต่างๆ นอกเหนือไปจากสิ่งที่บังคับให้ทุกคนต้องเรียนในชั้นเรียน กิจกรรมดังกล่าวเป็นไปโดยความสมัครใจของนิสิตนักศึกษาและไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของคะแนนในวิชาใดวิชาหนึ่ง กิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนานิสิตนักศึกษานั้น จึงหมายรวมทั้งกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยจัดให้นิสิตนักศึกษา และส่วนที่ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้จัดกันขึ้นเอง โดยการนิเทศและดูแลจากอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมต่างๆ เพื่อให้ นิสิตนักศึกษา สัมผัสชีวิตที่ถูกต้องในมหาวิทยาลัย

กิจกรรมนิสิตนักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของงานด้านกิจการนิสิตนักศึกษาที่มุ่งเน้นเพื่อช่วยพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกาย และจิตใจ เป็นกิจกรรมที่ถือว่าเป็นการให้โอกาสแก่นิสิตนักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความสามารถ การตัดสินใจ การทำงาน การปรับปรุงบุคลิกภาพ และการรู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในสังคมของนิสิตนักศึกษา

ชิตาร์จน์ บุญนุช(2538) กล่าวว่า กิจกรรมนิสิตนักศึกษา คือ กิจกรรมที่นิสิตนักศึกษาทำกันเอง ในเวลาว่าง ไม่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรโดยตรง ไม่มีการให้คะแนน ไม่มีการบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรม นิสิตนักศึกษาจะเข้าร่วมกิจกรรมก็ได้ หรือเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ก็ได้ การหาเงินและการบริหารงาน ทำโดยคณะดำเนินงานกิจกรรมนั้นๆ หรือโดยการสนับสนุนของสถาบันการศึกษา กิจกรรมจัดขึ้นเพื่อความสำราญ เพื่อความรู้ และเพื่อให้ นิสิตนักศึกษาได้สนองความต้องการและความสนใจของตนเอง ทำให้ นิสิตนักศึกษาได้รู้จักนำความสามารถของตนมาใช้ในทางที่เกิดประโยชน์

กิจกรรมนอกหลักสูตร (Extra-class Activities) ในความหมายที่ทบวงมหาวิทยาลัย (อ้างถึงใน ธีรทอง ล้อทอง, 2535) ได้ให้ไว้ในกรอบของกิจกรรมในชั้นอุดมศึกษาไว้ คือ การประกอบกิจกรรม โดยทั่วไป ไม่ใช่กิจกรรมที่มีในหลักสูตรด้วย เป็นเพียงการเสริมทักษะในกิจกรรม มีรูปแบบเป็นเอกเทศ โดยมองถึงความเหมาะสมของลักษณะงานที่ประกอบ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมเป็นหลักใหญ่

อเนกพร หลงเจริญ (2538) ให้คำจำกัดความไว้ว่า กิจกรรมนักศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นทั้งภายในและภายนอกสถาบัน โดยความร่วมมือของสถาบันและนักศึกษา เพื่อสนองความต้องการและความสนใจของนักศึกษาอันเป็นการส่งเสริมประสบการณ์และพัฒนาการของนักศึกษา กิจกรรมที่จัดขึ้นจะเกี่ยวข้องกับการศึกษาในชั้นเรียนหรือไม่ก็ได้ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ดูแลให้คำปรึกษาเพื่อให้งานจัดกิจกรรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

สำเนา ขจรศิลป์ (2538) ได้กำหนดคำจำกัดความของ "กิจกรรมนักศึกษา" ไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยตรง นักศึกษาร่วมกันจัดขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของนักศึกษา

เนื่องจากกิจกรรมนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษามีความหลากหลาย ในการประชุมสัมมนา ผู้บริหารด้านกิจการนิสิตนักศึกษา เรื่อง "กิจการนิสิตนักศึกษาในแผนพัฒนาฯ อุดมศึกษา ระยะที่ 8 (2538) จึงมีข้อตกลงเบื้องต้นว่า กิจกรรมนิสิตนักศึกษาควรมีลักษณะดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่ทำด้วยความสมัครใจ
2. นักศึกษาเป็นผู้คิดเอง ทำเอง
3. อยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี หรืออยู่ในระเบียบของสถาบัน
4. มีรูปแบบและขั้นตอนในการทำกิจกรรม
5. มีอาจารย์ที่ปรึกษา คอยให้คำปรึกษาชี้แนะ
6. ไม่มีสิทธิพิเศษทางการศึกษา (มี merit แต่ไม่มี credit)

โดยสรุปแล้ว กิจกรรมนิสิตนักศึกษาจึงหมายถึง กิจกรรมที่นิสิตนักศึกษาจัดขึ้นทั้งภายในและภายนอกสถาบัน โดยไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยตรง แต่นิสิตนักศึกษาอาจนำสิ่งที่เรียนมาใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมได้ และก็นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียน เสริมการเรียนในสาขาวิชาของตนได้ การเข้าร่วมกิจกรรมไปโดยความสมัครใจ

และตามความสนใจของนิสิตนักศึกษาแต่ละคน ไม่มีการให้คะแนน นิสิตนักศึกษาก็เป็นผู้คิดและทำกิจกรรมต่างๆ เอง โดยจะต้องอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี และไม่ขัดต่อกฎระเบียบของสถาบัน

วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนิสิตนักศึกษา

กิจกรรมนิสิตศึกษามีหลายประเภท ซึ่งกิจกรรมแต่ละประเภทอาจมีวัตถุประสงค์เฉพาะแตกต่างกันไปบ้าง แต่โดยทั่วไปได้มีนักการศึกษากล่าวถึงวัตถุประสงค์ทั่วไปของกิจกรรมนิสิตนักศึกษาไว้ดังนี้

Jamias (1969) ได้สรุปวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา 7 ประการ คือ

1. เพื่อฝึกฝนการมีส่วนร่วมในวิถีประชาธิปไตย
2. เพื่อพัฒนาสติปัญญา และสร้างความกระตือรือร้นให้ตัวนิสิตนักศึกษา
3. เพื่อฝึกฝนนิสิตนักศึกษาในด้านศิลปะและความงาม
4. เพื่อให้ นิสิตนักศึกษาได้ค้นพบ และพัฒนาความสามารถพิเศษของตน
5. เพื่อสร้างเสริมความร่วมมือในสังคม
6. เพื่อฝึกวินัยให้นิสิตนักศึกษารู้สำนึกในกฎเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับต่างๆ
7. เพื่อสร้างเสริมขวัญของนิสิตนักศึกษาในสถาบันการศึกษา

คงคารัตน์ กิจจานนท์ ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษาที่เป็นเอกลักษณ์ของสถาบันต่างๆ ไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยของรัฐ วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษา ช่วยส่งเสริมความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ช่วยพัฒนาความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ บำเพ็ญประโยชน์ ส่งเสริมการเรียนในสาขาวิชาชีพของนิสิตนักศึกษา ช่วยให้รู้จักรับผิดชอบ และสามารถทำงานร่วมกันได้ดี และช่วยสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนักศึกษา กับอาจารย์

มหาวิทยาลัยเปิด วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมของมหาวิทยาลัยเปิดมักจะเน้นกิจกรรมด้านวิชาการ เนื่องจากจุดมุ่งหมายหลักประการสำคัญที่สุดของการจัดตั้งชมรมนักศึกษา คือ การเป็นแหล่งกลางในการช่วยเหลือทางวิชาการซึ่งกันและกันของสมาชิก ส่วนกิจกรรมอื่นๆ นั้น ให้จัดบ้างตามสมควร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของคณะกรรมการชมรม และความต้องการของสมาชิกในชมรมนั้นๆ

มหาวิทยาลัยเอกชน วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษา ปลูกฝังและรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและเอกลักษณ์อันดีงามของชาติ ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่นักศึกษา ส่งเสริมพลานามัย และพัฒนาบุคลิกภาพให้นักศึกษาได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และเผยแพร่บริการวิชาการแก่สังคม ส่งเสริมและฝึกฝนให้นักศึกษามีความรู้ความสามารถในการดำเนินกิจกรรม และเข้าใจวิธีการปฏิบัติงานในการประกอบกิจกรรม และส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ทั้งในด้านวิชาการ ประสบการณ์วิชาชีพแก่นักศึกษา ตลอดจนถึงเพื่อเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงและเกียรติคุณของมหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ยังได้สรุปวัตถุประสงค์ที่เหมือนๆ กันในทุกสถาบันไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาความเหมาะสมด้านบุคลิกภาพ
2. เพื่อพัฒนาความสามารถในความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. เพื่อเพิ่มพูนความสนใจของนิสิตนักศึกษาให้กว้างขวางขึ้น
4. เพื่อฝึกให้มีความรับผิดชอบ
5. เพื่อฝึกให้ปกครองตนเองในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
6. เพื่อฝึกความคิดและการตัดสินใจ
7. เพื่อพัฒนาสติปัญญา
8. เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
9. เพื่อไว้รักศิลปะวัฒนธรรมและประเพณีไทย
10. เพื่อให้เพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพในอนาคต
11. เพื่อให้รู้จักทักษะทางสังคม
12. เพื่อให้รู้จักการเสียสละและทำงานให้ส่วนรวม
13. เพื่อให้พัฒนาลักษณะนิสัยและความคิดที่ดี
14. เพื่อให้มีความสามัคคี
15. เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงและเกียรติคุณของมหาวิทยาลัย

สำเนาฯ ขจรศิณี (2538) ได้กล่าวไว้ว่า วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยหลายแห่ง มีความคล้ายคลึงกัน โดยได้สรุปไว้ดังนี้

1. เพื่อเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ทางด้านวิชาการให้แก่นักศึกษา
2. เพื่อเป็นการเตรียมนักศึกษาสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย
3. เพื่อพัฒนานักศึกษาทางด้านสังคม อารมณ์ ร่างกาย และจิตใจ
4. เพื่อเพิ่มพูนความสนใจของนักศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
5. เพื่อให้ให้นักศึกษาใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
6. เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่นให้แก่ศึกษา
7. เพื่อพัฒนาความสามารถพิเศษของนักศึกษา
8. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้นำความรู้ไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม
9. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้รู้จักทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมไทย
10. เพื่อเสริมสร้างสามัคคีในหมู่นักศึกษา

ทบวงมหาวิทยาลัย (อ้างถึงใน รัฐธรรมนูญ, 2535) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการดำเนินกิจกรรมนิสิตนักศึกษาไว้ดังนี้ คือ "สนับสนุนให้มหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษาในฐานะที่เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมประสบการณ์ทางวิชาชีพ ส่งเสริมพละอนามัย ปฏิบัติคุณธรรม และพัฒนาบุคลิกภาพอันพึงประสงค์ของนิสิตนักศึกษา เพื่อให้เป็นบัณฑิตที่มีความเจริญงอกงามทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย และจิตใจ" ดังนั้น จึงกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนิสิตนักศึกษาโดยทั่วไปไว้ดังนี้

1. เพื่อปลูกฝังคุณธรรมแก่นิสิตนักศึกษา
2. เพื่อส่งเสริมความสามัคคีในหมู่นิสิตนักศึกษา
3. เพื่อส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้เพิ่มประสบการณ์ในด้านต่างๆ แก่นิสิตนักศึกษา
4. เพื่อปลูกฝังและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และเอกลักษณ์อันดีงามของชาติ
5. เพื่อส่งเสริมพละอนามัยและพัฒนาบุคลิกภาพ
6. เพื่อส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษานำเหตุประโยชน์ร่วมกัน
7. เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงและเกียรติคุณของสถานศึกษา

จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนิสิตนักศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นมีส่วนคล้ายคลึงกันและสอดคล้องกัน กล่าวคือ เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาในด้านต่างๆ ตามที่นักการศึกษาแต่ละคนเห็นว่าเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับบัณฑิต และต้องอาศัยกระบวนการความสัมพันธ์ การทำงานร่วมกันระหว่างนิสิตนักศึกษาเอง ระหว่างนิสิตศึกษากับอาจารย์ และระหว่างนิสิตศึกษากับบุคคลอื่นภายนอกสถาบัน มาช่วยเสริมในการที่จะเสริมสร้างคุณลักษณะต่างๆ เหล่านี้ เนื่องจากคุณลักษณะบางประการนั้นไม่สามารถสร้างได้จากการเรียนในชั้นเรียนเท่านั้น แต่จะต้องอาศัยการมีประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง กิจกรรมนิสิตนักศึกษาจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนานิสิตนักศึกษา เช่นเดียวกับปัจจัยด้านอื่นๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น

ประเภทของกิจกรรมนิสิตนักศึกษา

กิจกรรมนิสิตศึกษามีหลายประเภท ซึ่งอาจแบ่งได้หลายลักษณะ เช่น อาจแบ่งตามวัตถุประสงค์ ลักษณะกิจกรรมที่ทำ หรือตามลักษณะองค์กร ได้มีผู้แบ่งประเภทกิจกรรมนิสิตนักศึกษาไว้เป็นแนวทางกว้างๆ ดังนี้ คือ

ชิตาร์ตน์ บุญนุช(2538) ได้แบ่งกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ออกเป็นประเภทต่างๆ 6 ประเภท คือ

1. กิจกรรมด้านการปกครองตนเอง รูปแบบของกิจกรรม ได้แก่ สโมสรนิสิตนักศึกษา องค์กรนิสิตนักศึกษา สภานิสิตนักศึกษา เป็นต้น

2. กิจกรรมด้านวิชาการ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ด้านวิชาการให้แก่ นิสิตนักศึกษา นิสิตนักศึกษาอาจจะจัดกิจกรรมตามวิชาเอกที่ตนเรียน เช่น ชมรมวิทยาศาสตร์ ชมรมคณิตศาสตร์ ชมรมถ่ายภาพ เป็นต้น ชมรมเหล่านี้มีกิจกรรมประเภท อภิปราย ปาฐกถาพิเศษ บรรยาย หรือตีพิมพ์

3. กิจกรรมกีฬา กิจกรรมประเภทนี้ มีอาทิเช่น ฟุตบอล วอลเลย์บอล รักบี้ กระบี่กระบอง เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้มุ่งพัฒนานิสิตนักศึกษาในด้านร่างกาย จิตใจ ตลอดจนทักษะในการกีฬา การฝึกซ้อม นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินด้วย ในระดับอุดมศึกษากิจกรรมกีฬาจึงจัดเป็นกิจกรรมที่ นิยมแพร่หลายในหมู่นิสิตนักศึกษามากประเภทหนึ่ง เพราะนอกจากเป็นการเสริมสร้างพลานามัยและ ผ่อนคลายความตึงเครียดแล้ว ยังเป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่สถาบันอีกด้วย

4. กิจกรรมอาสาพัฒนา ได้แก่ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ และการออกค่ายอาสาพัฒนาของ นิสิตนักศึกษา รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวกับการศึกษาปัญหาสังคมและแหล่งเสื่อมโทรม

5. กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเสริมความรู้และประสบการณ์ให้แก่ นิสิต นักศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม ช่วยให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสกับศิลปวัฒนธรรมด้วยการปฏิบัติจริง และเป็นการทำนุบำรุงส่งเสริม และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอีกด้วย

กิจกรรมด้านชนบประเพณีและวัฒนธรรม อาจแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

5.1 ด้านชนบประเพณี เทศกาล และวันนักขัตฤกษ์

5.2 ด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น ดนตรี ละคร

5.3 ด้านหลักฐานทางวัฒนธรรม เช่น บทกถอน การปักทอ

6. กิจกรรมด้านการเมือง เป็นกิจกรรมที่สอนนิสิตนักศึกษาถึงเหตุการณ์เรื่องราวของโลกและสังคม กิจกรรมนี้เกิดขึ้นเนื่องจากนิสิตนักศึกษามีสำนึกที่รับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ ข้อจำกัดของกิจกรรม ด้านการเมืองก็คือ นิสิตนักศึกษาที่สนใจกิจกรรมด้านนี้ มักจะถูกเพ่งเล็งว่า เป็นพวก "หัวก้าวหน้า" หรือ "นักปฏิรูปสังคม" เป็นพวกที่ขอบประท้วงหรือก่อความวุ่นวายในสายตาของผู้บริหารสถาบันบางคน นอกจากนี้ ยังเป็นกิจกรรมที่ง่ายต่อการแทรกแซงจากกลุ่มอิทธิพลต่างๆ ภายนอกสถาบัน ฉะนั้น ภายหลังจากคณะปฏิรูป การปกครองแผ่นดินได้มีคำสั่งที่ 42/2519 เรื่องการดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาและนักเรียน เป็นต้นมา กิจกรรมการเมืองก็มิได้มีการบรรจุไว้ในกิจกรรมนิสิตนักศึกษา แต่ก็ยังมีนิสิตนักศึกษางานกลุ่มที่ สนใจการเมือง และสังคม และจัดกิจกรรมออกมาในลักษณะงานบำเพ็ญประโยชน์และพัฒนาสังคมบ้าง งานวิชาการ เช่น ชุมนุมรัฐศาสตร์บ้าง ซึ่งก็มิได้รับการขัดขวางจากสถาบัน ถ้ากิจกรรมเหล่านั้น ไม่ขัดต่อความมั่นคงและปลอดภัยของประเทศชาติ

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา(2528) ได้แบ่งรูปแบบกิจกรรมนิสิตนักศึกษาตามการพัฒนา นิสิตนักศึกษา ได้เป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1. กิจกรรมพัฒนาปกครองตนเอง ได้แก่ องค์การบริหารกิจการนิสิตนักศึกษา สโมสรนิสิตนักศึกษา สภานิสิตนักศึกษา กิจกรรมเหล่านี้ฝึกให้นิสิตนักศึกษารู้จักทำงานร่วมกัน หัดตัดสินใจ และรับผิดชอบงานต่างๆ โดยฝึกวิธีการตามระบอบประชาธิปไตย
2. กิจกรรมพัฒนาสติปัญญา ได้แก่ กิจกรรมชมรมวิชาการต่างๆ ชมรมวิทยาศาสตร์ ชมรมภาษาอังกฤษ ชมรมภาษาไทย ชมรมโต้วาที ชมรมรัฐศาสตร์ ชมรมเศรษฐศาสตร์ ฯลฯ ชมรมวิชาการเหล่านี้ ส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับศาสตร์สาขาที่นิสิตนักศึกษาสังกัดอยู่
3. กิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม ได้แก่ กิจกรรมที่มุ่งพัฒนามรรยาท และระเบียบประเพณี ในการอยู่ร่วมกันกับคนในสังคม การเข้าสมาคม เช่น ชมรมกอล์ฟ ชมรมสุภาพบุรุษ ชมรมพัฒนาบุคลิกภาพ ปัจจุบันกิจกรรมนิสิตศึกษาประเภทนี้ไม่ค่อยจะมี
4. กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพและความพร้อมเพรียง ได้แก่ ชมรมกีฬาต่างๆ
5. กิจกรรมพัฒนาความเสียสละเพื่อสังคม ได้แก่ กิจกรรมที่มุ่งฝึกให้นิสิตนักศึกษามีความตระหนักในบทบาทของการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคมหรือประเทศ เช่น ชมรมบริจาคโลหิต ถ่ายอาสาพัฒนา ชมรมพิทักษ์ธรรมชาติ ชมรมผู้บริโภครักษ์
6. กิจกรรมพัฒนาศีลธรรม ได้แก่ กิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของนิสิตนักศึกษาให้มีความประพฤติและจริยวัตรตรงตาม เป็นที่ประสงค์แก่สังคม ได้แก่ ชมรมพุทธศาสตร์ ชมรมสมาธิ
7. กิจกรรมศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การสนับสนุนให้มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ ให้ความสนใจในศิลปวัฒนธรรมของชาติ เช่น ชมรมดนตรี ชมรมนาฏศิลป์ ชมรม วารณศิลป์ ชมรมศิลปะ ชมรมอีสาน ชมรมทักษิณ
8. กิจกรรมสันทนาการ ได้แก่ กิจกรรมที่มุ่งพัฒนาให้นิสิตนักศึกษาใช้เวลาว่างพักผ่อนหรือทำในสิ่งที่ตนเองสนใจ เช่น ชมรมถ่ายภาพ ชมรมทัศนศึกษา ชมรมสะสมแสตมป์
9. กิจกรรมพัฒนาอาชีพ ได้แก่ กิจกรรมที่เตรียมนิสิตนักศึกษาไปสู่อาชีพในอนาคต เช่น ชมรมนักธุรกิจ ชมรมครุวิทยาศาสตร์ ชมรมนักประชาสัมพันธ์ ฯลฯ
10. กิจกรรมทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาเกิดความสนใจในการเมือง เพื่อการเข้าไปสู่พรรคการเมืองในอนาคต มหาวิทยาลัยในต่างประเทศอาจมีชมรมการเมืองของแต่ละพรรค อยู่ในมหาวิทยาลัยด้วย ทั้งนี้ เพื่อจะได้ปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองตั้งแต่เยาว์และเมื่อโตขึ้นจะได้มีความสนใจในการเมืองมากขึ้น

สำเนาฯ ขจรศิลป์ (2538) ได้แบ่งกิจกรรมนิสิตนักศึกษาตามลักษณะของกิจกรรมได้ 7 ประเภท คือ

1. กิจกรรมส่วนกลาง
2. กิจกรรมวิชาการ
3. กิจกรรมกีฬา
4. กิจกรรมศิลปะและวัฒนธรรม

5. กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
6. กิจกรรมนันทนาการ
7. กิจกรรมการเมือง

การแบ่งประเภทของกิจกรรมนิสิตนักศึกษา นั้น มักจะเน้นการแบ่งตามลักษณะของกิจกรรมและวัตถุประสงค์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาของกิจกรรมแต่ละประเภทเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ ในแต่ละสถาบันอาจจัดแบ่งประเภทของกิจกรรมแตกต่างกันออกไปด้วย ขึ้นอยู่กับรูปแบบการบริหารงานกิจกรรมนิสิตนักศึกษาของสถาบันนั้นๆ รวมไปถึงการจัดสรรบุคลากร และงบประมาณด้วย

ประโยชน์และความสำคัญของกิจกรรมนิสิตนักศึกษา

กิจกรรมนิสิตนักศึกษา มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ในหลายๆ ด้าน ในเรื่องนี้ได้มีผู้กล่าวถึงประโยชน์และความสำคัญของกิจกรรมนิสิตนักศึกษาไว้ดังนี้

อาทร ชนเห็นชอบ(2527) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของงานกิจกรรมนิสิตนักศึกษาไว้ว่า กิจกรรมนักศึกษาช่วยฝึกฝนให้นักศึกษาเป็นคนที่ มีหลักการและเหตุผล ตรีธาผู้มีความรู้ ความสามารถ มากกว่าระบบอาวุโสปลูกฝังและรักษาสามัคคี ขนบธรรมเนียมประเพณี และเอกลักษณ์อันดีงามของชาติ ส่งเสริมพลานามัย และการบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะค่ายอาสาพัฒนาชนบท นับว่าเป็นประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งอาศัยอยู่ในชนบท

สำเนาวิ ขจรศิลป์ (2538) ได้สรุปความสำคัญของกิจกรรมนิสิตนักศึกษาไว้ว่า มีความสำคัญใน 3 ด้าน คือ

1. ความสำคัญต่อนิสิตนักศึกษา นิสิตนักศึกษาโดยทั่วไปเป็นคนหนุ่มสาวที่มีพลังกำลังทั้งร่างกายและความคิด มีความอยากรู้อยากเห็น และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความหวังดีต่อสังคมด้วยความบริสุทธิ์ใจ กิจกรรมนักศึกษาสามารถตอบสนองความสนใจและความต้องการของนิสิตนักศึกษาในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี กิจกรรมนิสิตนักศึกษาจึงมีความสำคัญต่อนิสิตนักศึกษา ดังนี้

- 1.1 กิจกรรมนักศึกษาซึ่งมีหลายประเภท เช่น กีฬา การเมือง ศิลปะและวัฒนธรรม บำเพ็ญประโยชน์ และนันทนาการ สามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาทางด้านร่างกายและความสนใจ โดยช่วยให้นักศึกษาได้มีโอกาสใช้พลังร่างกายและความคิด กระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

- 1.2 ความหลากหลายของกิจกรรมนักศึกษา ช่วยให้นักศึกษาสามารถค้นหาอาชีพ งานอดิเรก และกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจที่เหมาะสมกับตนเองได้

1.3 กิจกรรมนักศึกษาทำให้เกิดความสมดุลย์ในด้านความรู้และความสนใจของนักศึกษา เช่น นักศึกษาที่ศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์สามารถทำกิจกรรมศิลปะและวัฒนธรรม จึงทำให้นักศึกษามีความรู้และความสนใจทั้งในด้านวิทยาศาสตร์และด้านศิลปะและวัฒนธรรม

1.4 การทำกิจกรรมทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสเปลี่ยนบรรยากาศและอิริยาบถ ทำให้นักศึกษาได้ผ่อนคลายความตึงเครียดจากการที่ต้องศึกษาเล่าเรียนอย่างหนัก

1.5 การทำกิจกรรมทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสพัฒนาตนเองทั้งในด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ

1.6 การทำกิจกรรมทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสเสริมสร้างประสบการณ์ในการทำงานด้านต่างๆ

1.7 การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมทำให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของตนเอง และเกิดความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง

2. ความสำคัญต่อสถาบันอุดมศึกษา จากทัศนะของนักการศึกษาที่มีชื่อเสียงหลายคน ตลอดจนผลของกิจกรรมนักศึกษาที่ผ่านมา ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า กิจกรรมนิสิตนักศึกษาเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา ที่ใช้พัฒนานักศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ ทั้งในด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ ทำให้สถาบันอุดมศึกษามุ่งหมายในการจัดการศึกษา การทำงานร่วมกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษาในกระบวนการกิจกรรมของนักศึกษา ทำให้นักศึกษาเกิดความอบอุ่น เกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจต่ออาจารย์และสถาบันอุดมศึกษายิ่งขึ้น สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นด้านวิชาชีพหลายแห่ง อาจทำหน้าที่ในด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมน้อยมาก การจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษาด้านศิลปะและวัฒนธรรม เป็นการช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาได้ทำหน้าที่ในด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนั้น กิจกรรมนักศึกษาทางด้านกีฬา ศิลปะและวัฒนธรรม และบำเพ็ญประโยชน์ ยังมีส่วนสำคัญในการเผยแพร่ชื่อเสียงและเกียรติคุณของสถาบันอุดมศึกษาได้เป็นอย่างดี

3. ความสำคัญต่อประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ในแต่ละปี มีนักศึกษาจำนวนมาก ออกค่ายอาสาพัฒนาชนบทในถิ่นทุรกันดารยากไร้ ได้สร้างถาวรวัตถุหลายอย่าง เช่น โรงเรียน สะพาน ฝายน้ำล้น และถังเก็บน้ำฝน เป็นต้น นอกจากนั้น นักศึกษายังได้ช่วยแนะนำประชาชนในชนบท ให้มีความรู้เกี่ยวกับการเกษตรกรรมแผนใหม่ การสาธารณสุข และการศึกษา เพื่อช่วยให้ชาวชนบทมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กิจกรรมศิลปะและวัฒนธรรมของนักศึกษาได้มีบทบาทอันสำคัญในการทำนุบำรุง พัฒนา และเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ กิจกรรมด้านกีฬา ได้ช่วยทำให้นักศึกษา ซึ่งเป็นเยาวชนของชาติ มีร่างกายแข็งแรง และที่สำคัญที่สุดคือ กิจกรรมนักศึกษาเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่ช่วยพัฒนานักศึกษา ทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกาย และจิตใจ ให้เป็นเยาวชนที่มีคุณภาพ สามารถที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญยิ่งขึ้น กิจกรรมนักศึกษาจึงนับว่ามีความสำคัญต่อประเทศเป็นอันมาก

ธิดาวรัตน์ บุญนุช(2538) ได้สรุปประโยชน์ของกิจกรรมนิสิตนักศึกษาในด้านต่างๆ ไว้ดังนี้

1. ด้านวิชาการและสติปัญญา กิจกรรมนิสิตนักศึกษาเป็นส่วนเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ในชั้น ถ้ามีการจัดกิจกรรมให้ดีแล้ว ก็จะสามารถนำเอาความรู้จากชั้นเรียนมาประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียนได้ เช่น นิสิตนักศึกษาสาขาวารสารศาสตร์อาจจัดทำหนังสือพิมพ์ของสถาบัน นิสิตนักศึกษาสาขาดนตรีก็จัดกิจกรรมประเภทการแสดงดนตรี เป็นการนำการเรียนรู้หรือความรู้จากห้องเรียนไปประยุกต์กับกิจกรรมนอกชั้น กิจกรรมแบบนี้จะช่วยให้นิสิตนักศึกษาได้ความรู้ที่แตกฉาน และได้ประสบการณ์มากยิ่งขึ้น รวมทั้งทำให้เข้าใจบทเรียนในชั้นได้ดียิ่งขึ้นด้วย กิจกรรมบางอย่างยังเป็นการผสมผสานความรู้หลายๆ ด้านของนิสิตนักศึกษา เช่น ถ้านิสิตนักศึกษายกเลิกสิ่งพิมพ์ด้านนิเวศวิทยา นิสิตนักศึกษาจะต้องนำความรู้ทั้งด้านภาษา หนังสือพิมพ์ และวิทยาศาสตร์ มาประยุกต์เข้าด้วยกัน

2. ด้านสังคม กิจกรรมนิสิตนักศึกษาจะช่วยสอนหรือฝึกทักษะพิเศษในการติดต่อกันในสังคมให้แก่ นิสิตนักศึกษา จะช่วยนิสิตนักศึกษาให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความเกี่ยวพันในสังคม ช่วยให้นิสิตนักศึกษารู้จักปรับตัวและหาโลกของตนเองได้ การแข่งขันในสังคมนั้นสามารถเรียนได้ทั้งจากในและนอกชั้นเรียน แต่โอกาสที่จะได้สัมผัสจริงๆ กับการแข่งขันนั้นจะมีได้มากกว่าโดยการทำกิจกรรม กิจกรรมเป็นห้องปฏิบัติการที่มีค่าของการใช้ชีวิตในสังคม เพราะกิจกรรมช่วยให้นิสิตนักศึกษาเข้าใจถึงอิทธิพลและแรงผลักดันของสังคมและวัฒนธรรม ต่อทัศนคติ คุณธรรม และการแสดงออกของแต่ละคน และของกลุ่ม นิสิตนักศึกษาในสังคมมหาวิทยาลัย

3. ด้านการอยู่ร่วมกัน กิจกรรมช่วยให้นิสิตนักศึกษาได้มีปฏิสัมพันธ์กันเอง ช่วยให้นิสิตนักศึกษาได้เรียนรู้ถึงการอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน ประชุมร่วมกัน ฝึกหัดประสานกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ กิจกรรมยังช่วยให้นิสิตนักศึกษามีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของกลุ่ม เมื่ออยู่ในกลุ่มนิสิตนักศึกษาจะลดความห่างเหินระหว่างบุคคลกันไปเอง จะพัฒนาความเข้าใจต่อคนอื่นที่ลึกซึ้งขึ้น และยังเกิดความพอใจที่รู้สึกว่าเป็นคนของกลุ่มด้วย

4. ด้านพัฒนาการในตัวนิสิตนักศึกษา กิจกรรมเป็นสิ่งที่ช่วยให้งานด้านพัฒนาการในตัว นิสิตนักศึกษารวดผล จากการที่ทราบลักษณะและภูมิหลังของนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับความสนใจ สุขภาพร่างกาย และพื้นฐานทางสังคมก็สามารถที่จะจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการพัฒนาของนิสิตนักศึกษาในแต่ละชั้นได้ เพราะนิสิตนักศึกษาแต่ละคนมีระดับบุคลิกภาพทางสังคมที่ต่างกัน มีพัฒนาการด้านร่างกายและคุณธรรมที่ต่างกัน ความเจริญทางสมองที่ต่างกัน ความต้องการก็แตกต่างกันด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้นิสิตนักศึกษาแต่ละคนมีพัฒนาการแตกต่างกันออกไป ถ้า นิสิตนักศึกษามีโอกาสได้แสดงออกก็จะช่วยให้เขาเกิดการพัฒนาทางบุคลิกภาพ กิจกรรมจะช่วยให้ นิสิตนักศึกษาได้ค้นพบและรู้จักตนเอง นอกจากด้านบุคลิกภาพแล้ว นิสิตนักศึกษายังได้พัฒนาด้านคุณธรรมด้วย เพราะคุณธรรมเกิดขึ้นได้จาก concept ที่ได้จากการเรียน นอกชั้น และจากการประยุกต์กับสภาพการณ์บางประการ สิ่งเหล่านี้ล้วนได้จากกิจกรรม เพราะฉะนั้น กิจกรรมจึงช่วยนิสิตนักศึกษาให้ปรับตนเอง ฝึกฝนตนเองเพื่อชีวิตในอนาคต

5. ฝึกการเป็นผู้นำและการใช้ชีวิตในระบอบประชาธิปไตย กิจกรรมจะช่วยเตรียมนิสิตนักศึกษาเพื่อ การมีชีวิตในสังคมระบอบประชาธิปไตย ช่วยให้ นิสิตนักศึกษาได้เรียนรู้ว่าการเป็นพลเมืองดีนั้นเป็นอย่างไร ให้โอกาสได้พัฒนาความเป็นผู้นำและผู้ตาม ช่วยพัฒนาความกล้าหาญที่มีคุณธรรมประกอบ และรู้จักรักษา กฎและระเบียบต่างๆ

6. เกิดความรักสถาบันและให้บริการชุมชน กิจกรรมนิสิตนักศึกษาเปิดโอกาสให้เกิดการรวมตัวกัน เป็นเอกภาพในสถาบัน จากการได้ติดต่อกันฉันท์เพื่อนระหว่างอาจารย์กับศิษย์และบุคลากรอื่นๆ ในสถาบัน ทำให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน กิจกรรมจะช่วยให้ นิสิตนักศึกษาได้รู้จักที่จะมีส่วนที่จะให้สถาบันหรือ ชุมชนที่ตนร่วมอยู่ด้วย ซึ่งจะนำไปสู่การให้กับสังคม หรือบริการแก่สังคมต่อไปด้วย

7. ระบายพลังของนิสิตนักศึกษา การเรียนในมหาวิทยาลัยนั้นต่างจากโรงเรียนมัธยม นิสิตนักศึกษา มีเวลามากขึ้น และอาจใช้เวลาว่างไปในทางที่ไร้ประโยชน์และเป็นโทษต่อตนเองและสังคมได้ กิจกรรม นิสิตนักศึกษาจะช่วยให้ นิสิตนักศึกษาใช้เวลาว่างไปในทางสร้างสรรค์ ได้รู้จักพลังงานที่มีอยู่ในตนเองไปในทาง ที่ถูกต้องควร

กิจกรรมนิสิตศึกษามีประโยชน์ต่อนิสิตนักศึกษาที่มีส่วนร่วมเป็นอย่างมากในหลายๆ ด้าน ดังที่ นรนิติ เศรษฐบุตร (2538) ได้กล่าวถึงกิจกรรมนิสิตนักศึกษาไว้ว่า "กิจกรรมนักศึกษาไม่ได้หมายถึงการละเล่น แต่มันเป็นการสร้างคุณภาพ บุคลิกภาพให้แก่นักศึกษา เป็นเสมือนส่วนหนึ่งของการสร้างเขาให้เป็นคน ตามที่ต้องการ การทำกิจกรรมเป็นการเรียนรู้โดยการกระทำ นักศึกษาจะได้ตำราเล่มใหญ่ที่สอนประสบการณ์ ชีวิตให้กับเขา เรียกว่าเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรก็ได้ สิ่งที่น่าภูมิใจออกมาก็คือ เมื่อนักศึกษาก้าว ออกจากรั้วมหาวิทยาลัย เขาจะประสบความสำเร็จเร็วมาก ไม่ว่าสาขาวิชาชีพไหนก็ตาม หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนก็ให้การต้อนรับ"

จะเห็นได้ว่า นักการศึกษา และผู้ที่มีประสบการณ์ในงานกิจการนิสิตนักศึกษาหลายคน เห็นว่าการทำกิจกรรมนิสิตศึกษานั้น จะเกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวนักศึกษาเอง ต่อสถาบัน และประเทศ ในส่วนที่เป็นความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาเองนั้น ผลจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยคณะอนุกรรมการพัฒนากิจกรรมนิสิตนักศึกษา พบว่า นิสิตนักศึกษาเห็นว่าประโยชน์ที่นิสิตนักศึกษาได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด คือ การปรับตัวเข้ากับ ผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับเหตุผลที่นิสิตนักศึกษาต้องการเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด คือ ต้องการหาประสบการณ์ ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สำหรับประโยชน์ที่นิสิตนักศึกษาเห็นว่าได้รับมากในลำดับรองลงไป ได้แก่ การเรียนรู้การทำงานเป็นทีม การเรียนรู้การทำงานอย่างมีระบบ การสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ การปรับปรุงบุคลิกภาพ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี โดยทุกหัวข้อ ดังกล่าวนี้ นิสิตศึกษามากกว่าร้อยละ 80 ระบุว่า ได้ประโยชน์มาก สิ่ง que เห็นว่าเป็นประโยชน์น้อยที่สุด คือ การได้รับความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม

แม้ว่าจะมีผู้เห็นประโยชน์และความสำคัญของกิจกรรมนิสิตนักศึกษาอยู่มาก และกิจกรรมนิสิตนักศึกษาก็เป็นสิ่งที่มิใช่ในสถาบันอุดมศึกษาทุกๆ แห่ง แต่ในอีกด้านหนึ่ง ก็ยังมีคนที่เห็นว่ากิจกรรมนอกชั้นเรียนต่างๆ นั้นไม่ได้เป็นเรื่องสำคัญอะไรมากนัก และการที่นิสิตนักศึกษาใช้พลังงาน พลังใจ พุ่มเทกันทำกิจกรรมนิสิตนักศึกษานั้นก็อาจส่งผลเสียต่อการเรียนได้ อย่างไรก็ตาม ในเรื่องดังกล่าว Hood (1990) ได้กล่าวแย้งไว้ว่า มีนิสิตนักศึกษาและศิษย์เก่าจำนวนมากที่คิดว่ารู้สึกดี สำหรับพวกเขาแล้ว การเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่กว่านั้นเกิดขึ้นจากการที่พวกเขาได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิตนักศึกษาต่างๆ มากกว่า ประสบการณ์ที่จัดไว้ตามรูปแบบในชั้นเรียน ห้องปฏิบัติการ หรือห้องสมุด นอกจากนี้ กลุ่มนิสิตนักศึกษาต่างๆ และกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ยังมีบทบาทสำคัญในการประชาสัมพันธ์และการตลาดอีกด้วยสำหรับสถาบันอุดมศึกษา และดังนั้น กลุ่มนิสิตนักศึกษาและกิจกรรมนิสิตนักศึกษาเหล่านี้จึงกลายเป็นปัจจัยที่สร้างชีวิตชีวาให้แก่สถาบัน

กิจกรรมนิสิตนักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของงานด้านกิจการนิสิตนักศึกษา ที่มุ่งเน้นเพื่อช่วยพัฒนา นิสิตนักศึกษาให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกาย และจิตใจ เป็นกิจกรรมที่ถือว่าเป็นการให้โอกาสแก่นิสิตนักศึกษาที่มีส่วนร่วมในการแสดงความสามารถ การตัดสินใจ การทำงาน การปรับปรุงคุณภาพ และการรู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในสังคมของนิสิตนักศึกษา (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2528) สถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไปจึงส่งเสริมการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา โดยเชื่อว่าจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนานิสิตนักศึกษา เนื่องจากนิสิตนักศึกษาจะได้มีโอกาสฝึกฝนและเสริมสร้างคุณลักษณะในการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ได้พัฒนาความรับผิดชอบ พัฒนาคุณภาพ พัฒนาลักษณะนิสัย เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาให้นิสิตนักศึกษาเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ในที่สุดนั่นเอง

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับที่ วชิรญา บัวศรี (2528) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่ก้าวหน้าจะยอมรับว่า การพัฒนานิสิตนักศึกษา โดยการสนับสนุนในด้านกิจกรรมนั้น เป็นหน้าที่อันหนึ่งของมหาวิทยาลัยที่พึงกระทำ และจะต้องให้การสนับสนุนในด้านการเลือกสรรบุคลากรที่มีคุณภาพ มีคุณสมบัติเหมาะสมและมีอุดมการณ์ มาทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของนิสิตนักศึกษาในด้านกิจกรรมด้วย

ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการทำกิจกรรมกับการพัฒนาของนิสิตนักศึกษา

แม้ว่าจะเป็นที่ยอมรับกันมาเป็นเวลานาน นับตั้งแต่มีการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษาในคริสต์ศตวรรษที่ 13 แล้วว่า กิจกรรมนิสิตศึกษามีประโยชน์ แต่ก็ไม่มีทฤษฎีที่กล่าวถึงบทบาทของกิจกรรมนิสิตศึกษาในการพัฒนานิสิตศึกษาไว้อย่างชัดเจนนัก นอกจากทฤษฎีการพัฒนานิสิตศึกษาของซิกเกอร์ริง(1969) ที่กล่าวถึงกิจกรรมนิสิตศึกษาไว้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนาของนิสิตศึกษาแล้ว ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนิสิตศึกษา(The Theory of Student Involvement) ของ แอสติน(1984) ก็เป็นอีก

ทฤษฎีหนึ่งในทางการอุดมศึกษาที่สามารถอธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิต นักศึกษากับการพัฒนาของตัวนิสิตนักศึกษาได้

แอสติน(1984) ได้อาศัยผลจากการศึกษาเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษามาเป็นเวลานาน สรุปรวมออกมา เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ นิสิตนักศึกษาคงอยู่ และมีการพัฒนาในด้านต่างๆ สูง แอสติน เรียกทฤษฎีดังกล่าวว่า ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษา (The Theory of Student Involvement) และเผยแพร่แนวคิดดังกล่าวอย่างกว้างขวางในวงการอุดมศึกษา การมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษา หมายถึง ปริมาณของร่างกายและแรงใจที่นิสิตนักศึกษาอุทิศให้แก่การหาประสบการณ์ทางวิชาการ นิสิตนักศึกษาที่มี ส่วนร่วมมาก ได้แก่ นิสิตนักศึกษาที่อุทิศพลังงนมากในการเรียน ใช้เวลาในสถานศึกษามาก เข้าร่วมองค์กรนิสิตนักศึกษาต่างๆ อย่างจริงจัง และมีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์และนิสิตนักศึกษาอื่นๆ มาก ในทางกลับกัน นิสิตนักศึกษาที่ไม่มีส่วนร่วมอาจไม่สนใจการเรียน ใช้เวลาอยู่ในมหาวิทยาลัยน้อย ไม่ทำกิจกรรมนอกหลักสูตรต่างๆ และมีการติดต่อกับอาจารย์และนิสิตนักศึกษาอื่นๆ น้อย

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษานั้น ประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง การใช้ร่างกายและแรงใจ เข้าไปสัมพันธ์กับ "สิ่งต่างๆ" สิ่งต่างๆ เหล่านี้อาจเป็นสิ่งทั่วๆ ไป (เช่น ประสบการณ์ในการเป็นนิสิตนักศึกษา) หรือสิ่งพิเศษเฉพาะเจาะจงก็ได้ (เช่น การเตรียมตัวสอบวิชาใดวิชาหนึ่ง)

2. ไม่ว่า "สิ่งต่างๆ" ที่เข้าไปมีส่วนร่วมนั้นจะเป็นอะไรก็ตาม การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นในลักษณะ ที่ต่างกัน นิสิตนักศึกษาแต่ละคนมีส่วนร่วมในสิ่งใดสิ่งหนึ่งในปริมาณที่แตกต่างกัน และนิสิตนักศึกษาคณะหนึ่ง คนเดียวกันมีส่วนร่วมกับสิ่งต่างๆ กัน ในเวลาที่แตกต่างกัน

3. การมีส่วนร่วมนั้นมีทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การมีส่วนร่วมในเชิงปริมาณของ นิสิตนักศึกษาอาจวัดได้ว่า นิสิตนักศึกษาใช้เวลากี่ชั่วโมงในการเรียน เป็นต้น ส่วนในเชิงคุณภาพ อาจวัดในแง่ที่ว่า นิสิตนักศึกษาคบหาและเข้าใจงานที่ได้รับมอบหมายให้อ่านหรือไม่ หรือเพียงแต่ต้องที่ หนังสือแต่ว่าผ่านกลางวัน เป็นต้น

4. การพัฒนาด้านการเรียนรู้และบุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษาที่เกิดจากโปรแกรมการศึกษานั้น เป็นสัดส่วนโดยตรงกับปริมาณและคุณภาพของการมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษาไปโปรแกรมการศึกษานั้น

5. ประสิทธิภาพของนโยบายหรือการปฏิบัติการใดๆ ทางการศึกษานั้น เกี่ยวข้องโดยตรงกับ ความสามารถของนโยบายและการปฏิบัตินั้นๆ ในการที่จะเพิ่มการมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษา

แอสติน กล่าวไว้ว่า นโยบายและการปฏิบัติการของสถาบันต่างๆ อย่าง เช่น ตารางชั้นเรียน กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการเข้าชั้นเรียน การปฐมนิเทศและแนะแนวนิสิตนักศึกษา ตลอดจนถึงนโยบายในด้าน ที่ไม่เกี่ยวกับวิชาการ เช่น การจัดสรรอาคารสถานที่ จำนวนและประเภทของกิจกรรมนอกหลักสูตรต่างๆ รวมทั้งกฎเกณฑ์ในการเข้าร่วม ค่าใช้จ่ายสำหรับกิจกรรมทางวัฒนธรรม สิ่งอำนวยความสะดวกทาง นันทนาการ เป็นต้น สามารถมีผลกระทบต่อการใช้เวลาและพลังงานของนิสิตนักศึกษาได้

จากการศึกษาระยะยาวต่างๆ เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษา ทำให้แอสตินพบว่า นิสิตนักศึกษาที่เข้าร่วมชมรมสุภาพบุรุษและชมรมสุภาพสตรีต่างๆ (fraternities and sororities) หรือเข้าร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรต่างๆ แทบทุกประเภท มีแนวโน้มที่จะออกกลางคันน้อยมาก การเข้าร่วมกิจกรรมกีฬา มีผลสำคัญอย่างยิ่งต่อการคงอยู่ การศึกษาของแอสตินในปี ค.ศ. 1977 ใช้ข้อมูลจากการศึกษาระยะยาวจากนิสิตนักศึกษา กว่า 200,000 คน และทำการทดสอบผล (outcome) ของนิสิตนักศึกษากว่า 80 แบบ โดยเน้นในเรื่องผลของการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ เช่น ที่พักอาศัย หลักสูตรปริญญาตรี การมีส่วนร่วมในการวิจัยระดับปริญญาตรี ชมรมสุภาพบุรุษและชมรมสุภาพสตรีต่างๆ การมีส่วนร่วมทางวิชาการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬา และการมีส่วนร่วมในองค์กรนิสิตนักศึกษา ซึ่งในรูปแบบต่างๆ เหล่านี้ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ปรากฏผลดังนี้

ผลของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬา พบว่า นิสิตนักศึกษาที่มีส่วนร่วมมากในด้านกีฬา มีการพัฒนาความคิดในด้านเสรีนิยมทางการเมืองน้อยกว่า มีความคิดที่จะแยกตนเองออกจากทางศาสนาน้อยกว่า และมีความสนใจในเชิงศิลปะน้อยกว่า การมีส่วนร่วมทางการกีฬามีลักษณะคล้ายกับการมีส่วนร่วมทางวิชาการ คือ มีแนวโน้มที่จะแยกนิสิตนักศึกษาออกจากกลุ่มเพื่อน เพราะต้องใช้เวลาในการฝึกซ้อมและเดินทางไปแข่งขันมาก และต้องพักอาศัยอยู่ในบริเวณเฉพาะของนักกีฬา ส่วนผลของการมีส่วนร่วมในองค์กรนิสิตศึกษานั้น ปรากฏว่า การมีส่วนร่วมในองค์กรนิสิตนักศึกษาเกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านความคิดเสรีนิยมทางการเมือง การนิยมความสุขสบาย ความสนใจทางศิลปะ และความต้องการสถานภาพ รวมทั้งมีความพอใจเพิ่มขึ้นในด้านมิตรภาพระหว่างนิสิตนักศึกษาด้วยกัน รูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าวสนับสนุนสมมติฐานที่ว่า การเปลี่ยนแปลงในเรื่องทัศนคติและพฤติกรรมที่มักเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการเข้ามหาวิทยาลัยนั้น มีส่วนสัมพันธ์กับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน นั่นคือ นิสิตนักศึกษาที่มีส่วนร่วมในองค์กรนิสิตศึกษามากมีการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนบ่อย และปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะช่วยเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในตัวนิสิตนักศึกษาที่โดยปกติมักเกิดขึ้นเป็นผลจากประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย

หลังจากที่มีการเผยแพร่ทฤษฎีดังกล่าว ในวงการศึกษาก็ได้มีการศึกษาเรื่องนี้เพิ่มเติม ซึ่งผลที่ได้ก็มีแตกต่างกันไป ทั้งที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับทฤษฎีนี้เท่าไรนัก Terenzini, Pascarella และ Blimming (1996) ได้ทำการรวบรวมและสรุปผลการศึกษาต่างๆ เกี่ยวกับประสบการณ์นอกชั้นเรียนของนิสิตนักศึกษา กับอิทธิพลของประสบการณ์นอกชั้นเรียนที่มีต่อการเรียนและการพัฒนาด้านบุคลิกปัญญา และได้กล่าวถึงผลจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬาและกิจกรรมนอกหลักสูตรอื่นๆ ไว้ว่า จากผลการศึกษาของวินเทอร์ และคณะ พบว่ามีความเกี่ยวข้องเชิงบวกระหว่างการเข้าร่วมในกิจกรรมกีฬา ระหว่างสถาบันกับพัฒนาการทางความคิดแบบมีวิจารณ์ญาณ และการศึกษาแบบคิดวิเคราะห์ ในระหว่างที่ศึกษาในมหาวิทยาลัย ในขณะที่ Hood พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรกับการพัฒนาด้านบุคลิกปัญญา และ Pascarella ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรกับ

ผลการพัฒนาของนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่หนึ่ง ในด้านการคิดแบบมีวิจารณ์ญาณ เป็นต้น จากวรรณคดีต่างๆ ที่ปรากฏนั้นจึงพบว่า มีหลักฐานน้อยมากที่จะสนับสนุนว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรนั้นมีผลกระทบโดยตรงต่อพัฒนาการด้านวิชาการและสติปัญญา แต่ว่ากิจกรรมนอกหลักสูตรที่เป็นทางานั้นอาจมีผลทางอ้อมต่อการพัฒนาการเรียนรู้ โดยผ่านความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างนิสิตนักศึกษากับอาจารย์ หรือระหว่างนิสิตนักศึกษากับกลุ่มเพื่อน

ผลจากการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สอดคล้องกันกับที่ แอสติน (1996) ได้ทำการศึกษาและทบทวนทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษาอีกครั้ง โดยได้สรุปผลการวิจัยใหม่ๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษาไว้ว่า จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างนิสิตนักศึกษาทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา และทำการศึกษาระยะยาว คือเก็บข้อมูลโดยใช้มาตรวัด student outcome ต่างๆ 82 ข้อ ในช่วงที่พวกเขาศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 และทดสอบอีกครั้งหลังจากนั้น 4 ปี ผลการศึกษาที่ได้สนับสนุนความสำคัญของการมีส่วนร่วมอย่างมากว่าเป็นวิถีทางที่จะมีผลสูงในการพัฒนานิสิตนักศึกษา ทั้งในด้านสติปัญญาและด้านจิตใจ ซึ่งการมีส่วนร่วม 3 รูปแบบ ที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางวิชาการ การมีส่วนร่วมกับอาจารย์ และการมีส่วนร่วมกับกลุ่มเพื่อนนิสิตนักศึกษา และสิ่งที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการด้านสติปัญญาและจิตใจมากที่สุด ก็คือ กลุ่มเพื่อนของนิสิตนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะของกลุ่มเพื่อนและปริมาณการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนักศึกษากับกลุ่มเพื่อน จะมีอิทธิพลมากที่สุดต่อการพัฒนาของนิสิตนักศึกษาในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการศึกษาและส่วนตัว ซึ่งกลุ่มเพื่อนส่วนใหญ่จะมีบทบาทนอกชั้นเรียน

จะเห็นได้ว่า ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษาของแอสตินนั้น สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาของนิสิตนักศึกษาของซิกเกอริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษาออกมาเป็นด้านต่างๆ จะพบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิตศึกษานั้นเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่จะช่วยให้นิสิตนักศึกษาได้พัฒนาตนเองในด้านจิตสังคมมาก ซึ่งเป็นด้านที่ซิกเกอริงให้ความสำคัญและวางแนวทางในการพัฒนานิสิตนักศึกษาไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการทำกิจกรรมนิสิตนักศึกษาเป็นโอกาสอันหนึ่งที่ทำให้นิสิตนักศึกษาได้เรียนรู้ถึงการทำงานตามความสนใจและความถนัดของตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น การรู้จักแสดงความคิดเห็น ในขณะที่เดียวกันก็ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การเผชิญกับปัญหาและเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งก็น่าจะเป็นเป้าหมายในการพัฒนาเอกลักษณ์ของตัวนิสิตนักศึกษา และความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมนั่นเอง แนวคิดดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่ Saddlemire(1988) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมโดยตรงในกิจกรรมของมหาวิทยาลัย จะช่วยให้นิสิตนักศึกษาใช้พลังและความคิดสร้างสรรค์ของตนในทางที่จะเกิดประโยชน์แก่ตัวพวกเขาเอง และเพื่อคุณภาพชีวิตของทุกๆ คนในมหาวิทยาลัย

จากการที่ศาสตร์อุดมศึกษามีความเจริญขึ้นมาก และทำให้หลายฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษา การพัฒนานิสิตนักศึกษา และงานกิจการนิสิตนักศึกษา ทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย จึงได้มีการทำการวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมนิสิตนักศึกษาและการพัฒนานิสิตนักศึกษาไว้มากมาย งานวิจัยต่างๆ เหล่านี้มีทั้งที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมนิสิตนักศึกษาเพียงอย่างเดียว

และศึกษาประโยชน์หรือความสัมพันธ์ระหว่างการทำกิจกรรมกับการพัฒนาของนิสิตนักศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมนิสิตนักศึกษาเท่านั้น ได้แก่ งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมนิสิตนักศึกษา สภาพและปัญหาในการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษา เป็นต้น งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนานิสิตนักศึกษานั้น มักเป็นการประเมินการจัดโปรแกรมการพัฒนานิสิตนักศึกษารวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ การคิดค้นรูปแบบ การจัดโปรแกรมการพัฒนา นิสิตนักศึกษาจากทฤษฎีพัฒนานิสิตนักศึกษาต่างๆ หรือการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาประเภทต่างๆ เป็นต้น ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมนิสิตนักศึกษากับการพัฒนาของนิสิตนักศึกษานั้น มีการศึกษาไว้มากเช่นกัน โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา ทั้งที่เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์โดยตรง หรือเปรียบเทียบการพัฒนาด้านต่างๆ ระหว่างกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างกัน ส่วนในประเทศไทยนั้น ยังมีการศึกษาเรื่องนี้ไม่มากนัก โดยมากเป็นการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของกิจกรรมนิสิตนักศึกษา หรือผลที่นิสิตนักศึกษาคิดว่าตนได้รับจากการทำกิจกรรมนิสิตนักศึกษา เป็นต้น ในตอนที่ 3 นี้จึงจะรวบรวมงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนิสิตนักศึกษาและการพัฒนาของนิสิตนักศึกษา ทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย เพื่อให้เห็นภาพรวมที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกรรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับการพัฒนาของนิสิตนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

ตอนที่ 3 งานวิจัยเกี่ยวกับการทำกิจกรรมนิสิตนักศึกษาและการพัฒนาของนิสิตนักศึกษา

งานวิจัยในต่างประเทศ

Wright(1987) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำกิจกรรมนักศึกษาในรูปแบบองค์กรในวิทยาลัยเอกชนขนาดเล็กแห่งหนึ่งกับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาของนักศึกษา เพื่อที่จะดูว่านักศึกษาที่เป็นผู้นำนักศึกษานั้นมีการพัฒนาแตกต่างจากนักศึกษาที่เพียงแต่เข้าร่วมกิจกรรม หรือนักศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมเลยหรือไม่ ผู้วิจัยได้ให้นักศึกษาที่วิทยาลัยเอกชนขนาดเล็กแห่งหนึ่งกรอกแบบสอบถามงานพัฒนาการ 2 (Student Development Task Inventory - 2) ซึ่งเป็นเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาของนักศึกษา 3 ด้าน จากทฤษฎีของซิกเกอริง รวมทั้งสำรวจว่านักศึกษาเหล่านี้มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากน้อยเพียงใด เป็นผู้นำกิจกรรม หรือเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมของสถาบันเท่านั้น โดยแบ่งกลุ่มนักศึกษาเป็น 4 กลุ่มเพื่อเปรียบเทียบกัน คือ ผู้นำนักศึกษา ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ผู้ไม่เข้าร่วมกิจกรรม และนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งเป็นนักศึกษาแรกเข้า

ผลการวิจัยปรากฏว่า ไม่มีข้อแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มผู้เข้าร่วมกับกลุ่มผู้ไม่เข้าร่วม หรือระหว่างกลุ่มผู้นำนักศึกษากับกลุ่มผู้เข้าร่วมในด้านผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนา ส่วนนักศึกษาชั้นปีที่

1 ได้คะแนนการพัฒนาน้อยกว่ากลุ่มผู้ไม่เข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการวางแผนอาชีพ นอกจากนี้ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ยังได้คะแนนต่ำกว่ากลุ่มผู้เข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการพัฒนา 4 ด้าน คือ ด้านการพึ่งพาอาศัยกัน การพัฒนาเป้าหมาย การวางแผนอาชีพอย่างมีคุณภาพ และการวางแผนการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ กลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีอายุน้อยกว่าอีก 3 กลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ถึงแม้ว่าทั้ง 4 กลุ่มจะไม่มี ความแตกต่างกันในเรื่องการกระจายระหว่างเพศชายและเพศหญิง แต่โดยรวมแล้ว ผู้หญิงได้คะแนนสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านการพัฒนาเป้าหมายและการวางแผนการดำเนินชีวิต และเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดในทุกๆ ด้าน พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ได้คะแนนต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ อีก 3 กลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการพัฒนาเป้าหมาย การวางแผนการเรียน และการวางแผนอาชีพ

Abbott (1988) ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในมหาวิทยาลัยกับคุณภาพของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เพื่อที่จะยืนยันและขยายความข้อค้นพบของแอสติน เกี่ยวกับบทบาทของการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนาของนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการศึกษาขอบเขตของการพัฒนาของนักศึกษา ในด้านคุณภาพที่เป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมมหาวิทยาลัยของนักศึกษาที่วิทยาลัยบอสตัน และศึกษาปัจจัยต้นภูมิลักษณ์ ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมและคุณภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง 348 คน และใช้เครื่องมือ คือ แบบวัดคุณภาพของ ฮีธ แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมซึ่งข้อคำถามรวบรวมมาจากการศึกษาของแอสติน และแบบสอบถามเกี่ยวกับภูมิลักษณ์ของนักศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เพื่อประเมินว่ามีความสัมพันธ์หรือไม่

ข้อค้นพบที่สำคัญ มีดังนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมกับอาจารย์มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาของนักศึกษาใน 2 ด้าน
2. การมีส่วนร่วมกับอาจารย์มีความสัมพันธ์ต่อคะแนนคุณภาพทั้งหมดของนักศึกษา
3. เพศหญิงมีผลต่อระดับคุณภาพในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
4. การเตรียมตัวทางวิชาการ โดยทั่วไปมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วม
5. ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างคะแนนเฉลี่ยของนักศึกษา กับคะแนน

คุณภาพโดยรวมทั้งหมด

6. คะแนนการพัฒนานักศึกษาสัมพันธ์กับความพอใจในประสบการณ์มหาวิทยาลัย
7. คะแนนการมีส่วนร่วมทั้งหมดสัมพันธ์กับคะแนนคุณภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการวิจัยนี้ ผลปรากฏว่า มีตัวบ่งชี้ที่แน่ชัดว่าการมีส่วนร่วมในมหาวิทยาลัยมากขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษาน่าจะส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษามีการพัฒนามากขึ้น หรือเพิ่มคุณภาพให้แก่ นิสิตนักศึกษาในระหว่างที่เรียนในมหาวิทยาลัยได้ เมื่อนำรวมกับข้อค้นพบของแอสตินและแบบวัดคุณภาพของฮีธจะพบว่า ผลที่ได้จากการศึกษานั้น สามารถใช้เป็นพื้นฐานในการปรับบทบาทอุดมศึกษาในการส่งเสริมการพัฒนานิสิตนักศึกษาได้

Abrahamowicz(1988) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นสมาชิกขององค์กรนักศึกษากับการรับรู้ ความพอใจ และการมีส่วนร่วมในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี 550 คน ในมหาวิทยาลัยใหญ่แห่งหนึ่งในฤดูใบไม้ผลิปี 1985 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษา 240 คนที่เป็นสมาชิกขององค์กรนักศึกษาที่เป็นที่ยอมรับ 45 แห่ง และนักศึกษาที่ไม่ได้เป็นสมาชิกขององค์กรนักศึกษาใดๆ 310 คน คำถามในการวิจัยได้แก่

- นักศึกษาที่เป็นสมาชิกขององค์กรศึกษามีส่วนร่วมในประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกหรือไม่
- สมาชิกขององค์กรศึกษามีการรับรู้ในทางบวกต่อประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกหรือไม่
- สมาชิกขององค์กรศึกษามองว่าตนเองได้รับประสบการณ์จากมหาวิทยาลัยมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกหรือไม่
- สมาชิกขององค์กรศึกษาพอใจกับมหาวิทยาลัยมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกหรือไม่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประสบการณ์นักศึกษา (College Student Experiences Questionnaire) ของ Pace ซึ่งเน้นคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่นักศึกษาทำในมหาวิทยาลัย และสภาพการณ์ที่มีอิทธิพลต่อพวกเขา คำถามเพื่อวัดคุณภาพที่ถามว่านักศึกษาใช้โอกาสในการเรียนรู้อย่างไรบ้างในมหาวิทยาลัย วัดกิจกรรมที่นักศึกษาได้เคยมีส่วนร่วมว่ามีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมบ่อยเพียงใด

ผลการวิจัยได้พิสูจน์ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในองค์กรนักศึกษา และกิจกรรมนักศึกษาต่างๆ สามารถส่งผลต่อการพัฒนาของนิสิตนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การเข้าร่วมองค์กรนักศึกษา ดูเหมือนว่าจะทำให้นักศึกษามีส่วนร่วมมากขึ้นในประสบการณ์มหาวิทยาลัยทุกๆ ด้าน โดยปกติมักพบว่า นิสิตนักศึกษาที่เป็นสมาชิกขององค์กรนิสิตนักศึกษาจะมีส่วนร่วมในสโมสร ชมรม หรือองค์กรต่างๆ ประสบการณ์ส่วนตัว การคุ้นเคยกับเพื่อนนิสิตนักศึกษา สมาพันธ์นิสิตนักศึกษา หรือกิจกรรมกีฬาเสียมากกว่า แต่ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักศึกษาที่เป็นสมาชิกขององค์กรนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีส่วนร่วมในห้องสมุด มีส่วนร่วมกับอาจารย์ การเขียน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการสนทนาต่างๆ มากกว่ากลุ่มที่ไม่ใช่สมาชิก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วย นอกจากนี้ พบว่า ข้อแตกต่างที่มากที่สุดระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่เป็นสมาชิกขององค์กรนักศึกษา กับกลุ่มที่ไม่ใช่สมาชิก และเป็นด้านที่เป็นทางบวกมากที่สุดของกลุ่มที่เป็นสมาชิกด้วยนั้น คือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านที่ไม่เกี่ยวกับสติปัญญา ซึ่งได้แก่ การพัฒนาและการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับประสบการณ์นอกชั้นเรียน มากกว่าที่เป็นประสบการณ์ในชั้นเรียน อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ยังมีตัวแปรแทรกซ้อนอยู่หลายตัว เช่น การเป็นสมาชิกหลายๆ องค์กร การทำงานในมหาวิทยาลัย และการมีประสบการณ์ที่ติดต่อก่อนมหาวิทยาลัยอยู่ก่อนแล้ว เป็นต้น ซึ่งไม่ได้นำมาศึกษาด้วยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะว่าในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะแยกแยะผลของการมีส่วนร่วมนอกชั้นเรียนประเภทต่างๆ

รวมทั้งศึกษาแบบเดียวกันนี้ในสถาบันอุดมศึกษาประเภทอื่นๆ และกับกลุ่มนิสิตนักศึกษากลุ่มอื่นๆ ซึ่งอาจ
จะให้ภาพที่กว้างขึ้นเกี่ยวกับผลกระทบของการเป็นสมาชิกองค์กรนิสิตนักศึกษาได้

Herbert (1990) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในประสบการณ์มหาวิทยาลัยในฐานะเป็น
ตัวทำนายนการพัฒนาจิตสังคมของนิสิตนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการมีส่วนร่วมและตัวแปรอื่นๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาในด้านจิตสังคมของ
นิสิตนักศึกษา การเก็บข้อมูลทำโดยใช้แบบสำรวจที่นำข้อคำถามมาจากแบบสำรวจงานพัฒนาการและ
วิถีชีวิตของนิสิตนักศึกษา(Student Development Task and Lifestyle Inventory) ของวินสตัน มิลเลอร์
และพรินซ์ และบางข้อจากแบบสอบถามประสบการณ์นิสิตนักศึกษา ของ เพช เก็บข้อมูลจาก
นักศึกษาในวิทยาลัยเล็กๆ 2 แห่งในเขตตะวันตกเฉียงใต้ของรัฐเท็กซัส จากนั้นใช้สถิติการถดถอยพหุคูณ
แบบขั้นตอนกับนักศึกษา 3 กลุ่ม คือ นักศึกษาทั้งหมด นักศึกษาชายเท่านั้น และนักศึกษาหญิงเท่านั้น
โดยใช้แบบสำรวจงานพัฒนาการและวิถีชีวิตในส่วนที่เป็นการวัดด้านการสร้างเป้าหมายที่ชัดเจนและการพัฒนา
สัมพันธภาพอย่างมีคุณภาพ และส่วนที่เป็นแบบวัดกิจกรรมในมหาวิทยาลัยและวัดสภาพแวดล้อม
มหาวิทยาลัยจากแบบสอบถามประสบการณ์มหาวิทยาลัยมาเป็นตัวแปรในการทำนายน

ผลการศึกษาปรากฏว่า ความสำเร็จหรือผลสัมฤทธิ์ในงานพัฒนาการด้านการสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน
และการพัฒนาสัมพันธภาพอย่างมีคุณภาพของกลุ่มนักศึกษาทุกคนนั้น ทำนายนได้โดยการมีส่วนร่วมใน
กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนตามหลักสูตร ชมรมและองค์กรนักศึกษา ความคุ้นเคยกับเพื่อนนักศึกษา
ประสบการณ์จากอาจารย์ และการรับรู้ทงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเน้นด้านอาชีพ สำหรับกลุ่ม
นักศึกษาหญิง การพัฒนาด้านการสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน ทำนายนได้โดยการเรียนตามหลักสูตร
ความคุ้นเคยกับเพื่อนนักศึกษา และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านกีฬาและนันทนาการ และสำหรับกลุ่ม
นักศึกษาชาย ทำนายนได้โดยชมรมและองค์กรนักศึกษา และการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับ
การเน้นด้านอาชีพ

สำหรับผลสัมฤทธิ์ในงานพัฒนาการด้านการพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างมีคุณภาพนั้น ในกลุ่ม
นักศึกษาทั้งหมดทำนายนได้โดย การเรียนตามหลักสูตร ความสัมพันธ์กับอาจารย์ การรับรู้สิ่งแวดล้อมที่
เกี่ยวข้องกับการเน้นด้านอาชีพ และคุณภาพในด้านวิชาการและสติปัญญา ส่วนความสัมพันธ์กับผู้บริหารนั้น
เป็นตัวทำนายนเชิงลบ สำหรับกลุ่มนักศึกษาชาย ทำนายนได้โดยการรับรู้สภาพแวดล้อมด้านการวิเคราะห์
ส่วนการประเมินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ด้านกีฬาและนันทนาการมีผลในทางลบ
และสำหรับกลุ่มนักศึกษาหญิง การเรียนตามหลักสูตร กิจกรรมที่สร้างความคุ้นเคยแก่นักศึกษา และการรับรู้
ด้านการเน้นคุณภาพวิชาการและสติปัญญา เป็นตัวทำนายนการพัฒนาด้านการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น
อย่างมีคุณภาพ แต่ว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอำนวยความสะดวกจากสภาพนักศึกษานั้นมีผลในทางลบ

Standford (1990) ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรที่มีต่อการ
พัฒนาของนักศึกษาในด้านต่างๆ โดยประชากรในการวิจัยประกอบด้วยผู้นำนักศึกษาในมหาวิทยาลัยขนาด

ใหญ่สองแห่งในฟลอริดา คือ Florida State University และ University of Florida ซึ่งการวัดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรนั้นจะรวมทั้งการมีส่วนร่วมในองค์กร ซึ่งวัดโดยดัชนีการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตร(Extracurricular Involvement Index) และการมีส่วนร่วมแบบที่ไม่เป็นองค์กร ซึ่งวัดได้โดยแบบสำรวจกิจกรรมนักศึกษา (Student Activities Survey) โดยมีเพศและสถานะการพักอาศัยเป็นตัวแปรอิสระ ส่วนการพัฒนาของนักศึกษาในด้านต่างๆ ที่ศึกษา มี 3 ด้าน คือ การสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน การพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ และความเป็นอิสระทางวิชาการ โดยใช้ แบบวัดงานพัฒนาการและวิถีชีวิตใน 3 ด้านดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการประเมินการพัฒนาของผู้่านักศึกษา สถิติที่ใช้ในการทดสอบค่าถามในการวิจัยคือ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณ

ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า เมื่อแยกกลุ่มตามสถาบันพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรแบบองค์กร การมีส่วนร่วมในกิจกรรมแบบไม่เป็นองค์กร และการสร้างเป้าหมายที่ชัดเจนในกลุ่มตัวอย่างจากมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่ง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรแบบองค์กร มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะในกลุ่มตัวอย่างจาก Florida State University แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มผู้่านักศึกษาจาก University of Florida และไม่พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรแบบองค์กร หรือ แบบไม่เป็นองค์กร กับความเป็นอิสระทางวิชาการ ในกลุ่มตัวอย่างจากมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่ง เมื่อนำการถดถอยพหุคูณเข้ามาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อดูว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรแบบองค์กรกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมแบบไม่ใช่องค์กร หรือค่ารวมจาก 2 ค่านี้สามารถทำนายการพัฒนาของนักศึกษาในด้านต่างๆ ได้ดีกว่าหรือไม่ พบว่า ค่า F มีนัยสำคัญในด้านการสร้างเป้าหมายที่ชัดเจนในกลุ่มตัวอย่างจาก Florida State University เท่านั้น และในกลุ่มนี้พบว่า สัดส่วนของความแปรปรวนรวมของการพัฒนาด้านการสร้างเป้าหมายที่ชัดเจนนั้นมีมากกว่าหากทำนายโดยใช้คะแนนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรแบบองค์กร กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมแบบไม่เป็นองค์กรมาเป็นตัวทำนายร่วมกัน แต่เมื่อใส่ตัวแปรเพศและที่พักอาศัยเข้าไปในการวิเคราะห์ด้วย ผลปรากฏว่า ตัวแปร 2 ตัวนี้ มีผลทางลบต่อข้อค้นพบที่เกิดขึ้นในการวิเคราะห์ตอนต้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่าควรทำการวิจัยต่อไปในด้านผลที่ชัดเจนของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรที่มีต่อการพัฒนาของนักศึกษา

Lampkin(1991) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมในเวลาว่างกับการพัฒนาด้านอาชีพของกลุ่มนักศึกษาที่ 4 ที่คัดเลือกมา วิธีการที่ใช้ในการวิจัย เป็นการสำรวจเชิงบรรยาย โดยมีการศึกษานำร่องในภาคเรียนฤดูใบไม้ร่วงปี 1989 และทำการศึกษาอย่างจริงจังอีกครั้งในภาคฤดูร้อนและภาคฤดูใบไม้ร่วงปี 1990 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 100 คน ที่คัดเลือกมาจากคณะธุรกิจและคณะครุศาสตร์ คณะละ 50 คน จากสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตรีแบบ 4 ปี ของรัฐแห่งหนึ่งในมลรัฐเวอร์จิเนีย

ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาผิวดำ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมี 3 แบบ คือ แบบสอบถามกิจกรรมในเวลารว่าง (The Leisure Activities Blank - McKechnie, 1975) แบบวัดการพัฒนาด้านอาชีพ (Career Development Inventory - Thompson, Lindeman, Super, Jordaan และ Myers, 1981) และแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างซึ่งสร้างขึ้นโดยผู้วิจัยเอง

ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. การที่นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมในเวลารว่างช่วยให้พวกเขารักษาความสมดุลในชีวิตระหว่างด้านจิตใจ กาย และสังคม
2. การพัฒนาด้านอาชีพ การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น และการตัดสินใจเพิ่มขึ้นเมื่อนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมในเวลารว่างต่างๆ
3. คนอื่นๆ เป็นผู้ชักจูงให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าร่วมในกิจกรรมในเวลารว่าง ด้วยเหตุผลในด้านดี
4. การเข้าร่วมกิจกรรมในเวลารว่างต่างๆ ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีภาพที่ชัดเจนขึ้นในการวางแผนอาชีพสำหรับอนาคต

5. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นการยืนยันว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการเคยเข้าร่วมกิจกรรมในเวลารว่างกับการพัฒนาด้านอาชีพสำหรับนักศึกษาในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย

6. ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างมากกว่าจากการใช้เครื่องมือที่มีอยู่ก่อน ซึ่งผู้วิจัยแนะนำว่าการวิจัยต่อไปในอนาคตอาจทำได้โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

Smith(1991) ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรกับการพัฒนาด้านจิตสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยแครมสัน" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรของมหาวิทยาลัย กับพัฒนาการด้านจิตสังคมของนักศึกษาใน 3 ด้าน คือ การพัฒนาความเป็นอิสระทางวิชาการ ความสามารถในการกำหนดเป้าหมาย และการพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่น โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีภาคปกติที่มหาวิทยาลัยแครมสัน ในแคลิฟอร์เนียตอนใต้ ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูลให้นักศึกษากรอกแบบสำรวจ 2 ชุด คือ แบบสำรวจการมีส่วนร่วมของนักศึกษา (Student Involvement Survey) และแบบวัดงานพัฒนาการและวิถีชีวิต (Student Developmental Task and Lifestyle Inventory) แล้วนำคำตอบมาวิเคราะห์เพื่อดูความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรกับคะแนนที่ได้ในแบบวัดการพัฒนาด้านทั้ง 3 ด้าน ผลการวิจัย ปรากฏดังนี้

1. การพัฒนาด้านความเป็นอิสระทางวิชาการจะสูงขึ้น เมื่อระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเป็นความสัมพันธ์ชนิดเดียวที่พบในการศึกษาความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างนี้

2. มีความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับการสร้างเป้าหมายทางด้านการศึกษาและอาชีพในกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 4

3. มีความสัมพันธ์ในทางลบในนักศึกษาบางคน คือ นักศึกษาชายที่มีเกรดเฉลี่ยอยู่ระหว่าง C-B การใช้เวลาในการร่วมกิจกรรมทำให้มีการพัฒนาซ้ำในด้านความสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นอย่างมีคุณภาพ

Baxter Magolda (1992) ทำการวิจัยเรื่อง "อิทธิพลของกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มีต่อการพัฒนาสติปัญญาของนักศึกษา" โดยทำการศึกษาระยะยาว 4 ปี และมีคำถามในการวิจัยว่า นักศึกษาพูดถึงอิทธิพลที่ประสบการณ์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีต่อการพัฒนาตัวนักศึกษายังไงบ้าง ในการวิจัยผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างมาจากการสุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิชาเอกต่างๆ ที่มีภูมิลำเนาต่างๆ กัน ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐแห่งหนึ่งในเขตตะวันตกกลางทั้งหมด 101 คน โดยที่ทุกคนมีความสามารถทางวิชาการในระดับเดียวกัน การเก็บข้อมูลใช้วิธีสัมภาษณ์ในทุกๆ ภาคฤดูใบไม้ร่วง ตั้งแต่ปี 1986-1989 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาประสบการณ์ของนักศึกษาและตีความว่าประสบการณ์เหล่านั้นมีอิทธิพลต่อการพัฒนานักศึกษาอย่างไร การสัมภาษณ์ใช้คำถามปลายเปิด เริ่มจากการบอกหัวข้อและให้นักศึกษาพูดเอง จากนั้นก็ถามเรื่องต่อเนื่องว่านักศึกษาเหมือนหรือแตกต่างจากปีก่อนอย่างไรบ้าง โดยให้นักศึกษาอธิบายประสบการณ์สำคัญที่สุดที่ได้พบหลังจากการสัมภาษณ์ครั้งก่อน จากนั้นนำผลการสัมภาษณ์มาสรุปรวมถึงเรื่องประสบการณ์การทำกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในการตีความข้อมูล ซึ่งจากการศึกษาระยะยาวครั้งนี้ พบว่า ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน การมีส่วนร่วมในองค์กรนักศึกษา การจัดการด้านที่อยู่อาศัย การทำงาน และประสบการณ์การแลกเปลี่ยน มีส่วนช่วยให้นักศึกษาพัฒนาด้านสติปัญญา

Bulling, Jr.(1992) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬาและกิจกรรมนอกหลักสูตรอื่นๆ กับการพัฒนาของนักศึกษา" กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาราย 90 คน (เป็นนักกีฬา 45 คน และไม่ได้เป็นนักกีฬา 45 คน) และนักศึกษานอกระบบ 88 คน (เป็นนักกีฬา 44 คน และไม่ได้เป็นนักกีฬา 44 คน) ที่วิทยาลัยขนาดเล็กแห่งหนึ่งในเขตตะวันตกกลางของสหรัฐอเมริกา กลุ่มตัวอย่างจะต้องตอบแบบวัดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรและแบบวัดงานพัฒนาการและวิถีชีวิตนักศึกษา เพื่อที่จะประเมินระดับการพัฒนาของนักศึกษาในงานด้านต่างๆ 3 ด้าน คือ ด้านสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นอย่างมีคุณภาพ การสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน และความเป็นอิสระทางวิชาการ

ผลการวิจัยปรากฏว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นอย่างมีคุณภาพ และการสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน เมื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรเพิ่มขึ้น คะแนนในแบบวัดการพัฒนาของนักศึกษาก็จะเพิ่มขึ้นด้วย ส่วนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬาไม่ได้มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาตัวนักศึกษาในด้านใด การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรเป็นตัวพยากรณ์ที่สำคัญสำหรับการพัฒนาของนักศึกษาในด้านต่างๆ ทั้ง 3 ด้านดังกล่าว เพศและความเป็นนักกีฬาเป็นตัวพยากรณ์ที่สำคัญสำหรับคะแนนงานพัฒนาการด้านการสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน

Long (1993) ศึกษาเกี่ยวกับ "ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาด้านจิตและสังคมกับการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัย ของกลุ่มนักศึกษาที่มีส่วนร่วมสูงที่สุดเลือกมา" โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่ม

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ในมหาวิทยาลัยจอร์เจีย ที่เป็นนักกีฬา กลุ่มชมรมกรีฑา นักศึกษาที่เข้าร่วมในโปรแกรมหลักสูตรปริญญาตรี และนักศึกษาที่เป็นนักดนตรี เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบวัดงานพัฒนาและวิถีชีวิตของนักศึกษา และแบบสอบถามประสบการณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย ในส่วนที่เป็นแบบวัดกิจกรรม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ANOVA วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มต่างๆ และความแตกต่างระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ผลการศึกษาปรากฏว่า ชั้นปี และการเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ กัน มีผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ในงานพัฒนาการและการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นแตกต่างกัน

Handel (1993) ศึกษาเรื่อง "ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาที่มีต่อการพัฒนาความเป็นผู้นำของนิสิตนักศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์ว่าการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬานั้นมีส่วนช่วยในการพัฒนาความเป็นผู้นำของนักศึกษาที่เป็นนักกีฬาอย่างไรบ้าง กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักศึกษา จำนวน 228 คนจากสถาบันต่างๆ ที่เป็นสมาชิกของที่ประชุมมหาวิทยาลัยแห่งรัฐวิสคอนซิน ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเล่นบาสเกตบอล องค์กรการบริหารนักศึกษา ชมรมกีฬา ชมรมสุขภาพบุรุษ ชมรมสุขภาพสตรีต่างๆ ในช่วงปี 1991-1992 โดยศึกษาผลจากการเข้าร่วมในการเล่นกีฬาที่มีต่อการฝึกความเป็นผู้นำ การให้ความรู้และสอนทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้นำ การให้ประสบการณ์และโอกาสในการฝึกความเป็นผู้นำ และการฝึกความเป็นผู้นำโดยรวมทั้งหมดรวมทั้งผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ ของมหาวิทยาลัยที่คิดว่ามีส่วนต่อการพัฒนาความเป็นผู้นำด้วย เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามเกี่ยวกับการฝึกและพัฒนาความเป็นผู้นำ ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้ Kruskal-Wallis การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการเปรียบเทียบรายคู่ของเชฟเฟ ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาชายและหญิงนั้นมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาความเป็นผู้นำของนักศึกษา โดยรวมแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินการฝึกความเป็นผู้นำของกิจกรรมต่างๆ ในชั้น "ดี" โดยที่มีความแตกต่างระหว่างกิจกรรมแต่ละอย่าง แต่ความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิตินั้นมีเพียงระหว่างกลุ่มนักศึกษหญิงที่เข้าร่วมกิจกรรมบาสเกตบอล กับกลุ่มที่ทำหนังสือพิมพ์ในด้านประสบการณ์และการฝึกหัดเท่านั้น

Reed(1993) ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ที่มีโครงสร้าง ที่มีต่อประสบการณ์ของนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษามหาวิทยาลัยโอไฮโอจำนวน 2,422 คน ในปีการศึกษา 1992-93 โดยใช้แบบสอบถามประสบการณ์ของนิสิตนักศึกษา (CSEQ) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยสุ่มแจกให้แก่กลุ่มนักศึกษาจากชมรมต่างๆ และกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มเหล่านี้ จากนั้นวิเคราะห์ผลโดยใช้ ANOVA และเปรียบเทียบรายคู่แบบเชฟเฟ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ .05 เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่มีโครงสร้างต่างๆ จากนั้นใช้การถดถอยพหุคูณเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรวัดคุณภาพความพยายามของนิสิตนักศึกษา 3 ด้าน กับตัวพยากรณ์ และพบว่ามีแตกต่างระหว่างนักศึกษาที่เป็นสมาชิกกับนักศึกษาที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มเหล่านี้เพียง 5 ด้าน จาก 23 ด้าน ที่นักศึกษาที่เป็นสมาชิกมีความก้าวหน้ามากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มที่มี

โครงสร้าง ส่วนในการเปรียบเทียบระหว่างการเป็นสมาชิกของหลายๆ กลุ่ม กับการเป็นสมาชิกของกลุ่มเดียว พบว่ามีความแตกต่างน้อยที่สุด ทั้งในด้านความพยายามของนักศึกษา ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อม และการเรียนรู้ตามเป้าหมายทางการศึกษา การศึกษาครั้งนี้จึงไม่ได้ชี้ให้เห็นความแตกต่างมากนักในด้านประสบการณ์การศึกษาที่ได้รับของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เป็นสมาชิกของกลุ่มที่มีโครงสร้าง อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษายืนยันว่าสมาชิกของกลุ่มที่มีโครงสร้างต่างๆ มีความสัมพันธ์กับสถาบันมากกว่า ซึ่งจะมีผลในทางบวกต่อการเรียนรู้และพัฒนาของพวกเขาทั้งในด้านการพัฒนาตนเอง สถิติปัญญา และสังคม

Chebator(1995) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาของนักศึกษา และผลจากโปรแกรมกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มีต่อการพัฒนาของนักศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในโปรแกรมเสริมหลักสูตรที่เป็นทางการ 3 โปรแกรม กับการสำเร็จของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ซึ่งความสำเร็จในมาวิจัยนี้หมายความว่า ความมั่นใจในตนเอง ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ และความพอใจในประสบการณ์มหาวิทยาลัย ของนักศึกษามหาวิทยาลัยคาทอลิกเอกชนขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง โดยศึกษานักศึกษา 136 คนที่เข้าร่วมในโปรแกรมเสริมหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น 3 โปรแกรมในระหว่างที่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คือ โปรแกรมการบริการ โปรแกรมความเป็นผู้นำ และโปรแกรมกีฬาระหว่างมหาวิทยาลัย เปรียบเทียบกับนักศึกษากลุ่มหนึ่ง จำนวน 172 คนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมประเภทนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจที่ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับภูมิหลัง สถิติ และประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย แบบวัดการพัฒนาของมหาวิทยาลัยไอโอวา (Iowa Student Inventories) ที่เป็นแบบวัดความมั่นใจในตนเองกับการจัดการกับอารมณ์ และข้อคำถามเกี่ยวกับการดื่มแอลกอฮอล์ และผลการเรียนในปลายชั้นปีที่ 1 การวิเคราะห์ทำโดยการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภูมิหลัง สถิติ และประสบการณ์มหาวิทยาลัย กับผลการพัฒนาของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างลักษณะทางภูมิหลัง และประสบการณ์มหาวิทยาลัยระหว่างนักศึกษาสองกลุ่มที่ศึกษา การวิเคราะห์ความเป็นสมาชิกกลุ่มกับผลการวัดผลการพัฒนาเป็นตัวควบคุมความแตกต่างทางด้านภูมิหลังและสถิติ ผลการวิเคราะห์พบว่าผู้ที่เข้าร่วมโปรแกรมการบริการ และนักศึกษาที่มีส่วนร่วมทั้งหมดมีผลการเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้ เมื่อควบคุมผลของการมีส่วนร่วมเมื่อตอนอยู่โรงเรียนมัธยม ปรากฏว่า นักศึกษาที่มีส่วนร่วมมีความมั่นใจในตนเองสูงกว่า สามารถจัดการกับอารมณ์ได้ดีกว่า และพอใจกับมหาวิทยาลัยมากกว่านักศึกษาที่ไม่ได้มีส่วนร่วม ผลการวิจัยครั้งนี้จึงช่วยสนับสนุนทฤษฎีที่ว่าความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างนักศึกษากับอาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัย รวมทั้งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยจัดให้ นั้น มีผลด้านบวกต่อการพัฒนาของนักศึกษาและความสำเร็จของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

Moriarty(1995) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ "ความเป็นผู้นำและประสบการณ์มหาวิทยาลัย: ความเปลี่ยนแปลงในด้านการรับรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเกี่ยวกับความสามารถในการเป็นผู้นำ" โดยศึกษาความแตกต่างในด้านความเป็นผู้นำระหว่างนักศึกษากลุ่มต่างๆ คือ นักศึกษาชายกับนักศึกษาหญิง นักศึกษาคอเคเซียน

กับนักศึกษาแอฟริกัน และหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านการรับรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการเป็นผู้นำ และลักษณะที่เกี่ยวข้องในระหว่างที่เรียนในมหาวิทยาลัย การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาระยะยาวที่รวบรวมข้อมูลจากทั่วประเทศ จากนักศึกษาคอเคเซียนและนักศึกษาแอฟริกันในสถาบันอุดมศึกษาแบบ 4 ปี โดยเก็บข้อมูลในปี 1987 และเก็บข้อมูลอีกครั้งในปี 1991

ข้อค้นพบที่ได้ คือ ผลการพัฒนาของนักศึกษาจะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในกิจกรรมประเภทต่างๆ ในระหว่างที่เรียนในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างในเรื่องการรับรู้ถึงความสามารถในการเป็นผู้นำ ในขณะที่การรับรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการเป็นผู้นำทักษะในการสื่อสาร และความสามารถในการมีอิทธิพลต่อคนอื่นเพิ่มขึ้นในระหว่างที่เรียนในมหาวิทยาลัย โดยที่ผู้ชายให้คะแนนสูงกว่าผู้หญิงในทุกๆ ด้าน ยกเว้นด้านคุณสมบัติในการเขียนเมื่อแรกเข้ามหาวิทยาลัย และสี่ปีหลังจากนั้น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ การทำงานกลุ่มในชั้นเรียน การเข้าร่วมชั้นฝึกผู้นำหรือโปรแกรมการศึกษาด้านวัฒนธรรม การเป็นประธานองค์รนักศึกษา การเข้าร่วมในงานอาสาสมัคร และการมีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์นอกชั้นเรียนล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความเป็นผู้นำและทักษะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในระหว่างที่เรียนมหาวิทยาลัย

Kuh(1995) ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์นอกชั้นเรียนกับการเรียนรู้และการพัฒนาของนักศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์นอกชั้นเรียนที่มีส่วนช่วยในการเรียนรู้และพัฒนาการศึกษา" ครอบคลุมคิดในการวิจัยให้ 2 แนวทางหลักๆ คือ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมและทฤษฎีเกี่ยวกับอิทธิพลของมหาวิทยาลัยที่มีต่อตัวนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจำนวน 149 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จาก 12 สถาบัน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นนักศึกษาหลายเชื้อชาติ มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 18-23 ปี 129 คน มากกว่า 23 ปี 20 คน วิธีการวิจัยใช้การสัมภาษณ์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม 5 ตัวแปร คือ ความสามารถส่วนตัว ความสามารถเชิงปฏิบัติ สติปัญญา ความรู้และทักษะทางวิชาการ มนุษยสัมพันธ์ และตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร คือ ความเป็นผู้นำ กลุ่มเพื่อน ความรู้ ความสัมพันธ์กับอาจารย์ การทำงาน การเดินทาง ทัศนคติของมหาวิทยาลัย และอื่นๆ โดยในขั้นที่สอง หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแต่ละตัว โดยแยกตามเพศ เชื้อชาติ และลักษณะของสถาบัน

ผลการวิจัย ปรากฏดังนี้

1. ประสบการณ์นอกชั้นเรียนหลายประการมีผลต่อการพัฒนานักศึกษา ผู้ที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าชีวิตนอกชั้นเรียนเป็นเสมือนห้องฝึกปฏิบัติการของชีวิตจริง
2. เพศและเชื้อชาติของนักศึกษาไม่ได้เป็นตัวแปรที่ทำให้นักศึกษาได้รับประโยชน์จากประสบการณ์นอกชั้นเรียนแตกต่างกัน
3. ผลที่ได้รับจากประสบการณ์ต่างๆ แตกต่างกันตามประเภทของสถาบัน
4. ทัศนคติและวัฒนธรรมของสถาบันมีอิทธิพลต่อการเรียนและการพัฒนาตนเอง

Comelius (1995) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นนักกีฬา และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มเพื่อนและอาจารย์ และการพัฒนาของนิสิตนักศึกษา ผลที่เพิ่มขึ้นเมื่อนำตัวแปร เพศ ชั้นปี มาศึกษาด้วยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นอาสาสมัครจากชั้นเรียนฟิสิกส์ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ แบบวัดงานพัฒนาการและวิถีชีวิต แบบวัดความเป็นนักกีฬา แบบวัดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลภูมิหลัง ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยนี้ ปรากฏว่าสอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของแอตคินที่ว่า การมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึงการใช้ร่างกายและแรงใจในการร่วมประสบการณ์ต่างๆ ของนักศึกษานั้นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนานักศึกษา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬานั้นหนทางการเพื่อที่จะช่วยส่งเสริมความเป็นนักกีฬาที่ดีนั้นก็เป็นวิธีการหนึ่งที่นักศึกษาทุ่มเทร่างกายแรงใจในการมีประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย

งานวิจัยในประเทศไทย

ลำเนา ขจรศิลป์ (2527) ได้ทำการศึกษาจากผู้บริหาร อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมเสริมหลักสูตร นิสิตนักศึกษาที่เป็นกลุ่มผู้นำกิจกรรมนิสิตนักศึกษา และนิสิตนักศึกษาทั่วไปในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และสังกัดกระทรวงศึกษาธิการจากทุกภาคของประเทศ พบว่า นิสิตนักศึกษาที่เป็นผู้นำในการทำกิจกรรมนิสิตนักศึกษาและนิสิตนักศึกษาทั่วไป มีทัศนคติต่อกิจกรรมนิสิตนักศึกษา สอดคล้องกันว่า กิจกรรมนิสิตนักศึกษาโดยทั่วไปช่วยสร้างความสามัคคี และช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษาในด้านต่างๆ กิจกรรมกีฬา เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ และเป็นผู้มีระเบียบวินัย กิจกรรมด้านศิลปะวัฒนธรรมเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นิสิตนักศึกษามีระดับจริยธรรมดีขึ้น ช่วยให้นิสิตนักศึกษาเข้าใจ และมีทักษะในด้านศิลปะวัฒนธรรมมากขึ้น ตลอดจนช่วยทำนุบำรุงเผยแพร์ และพัฒนาศิลปะวัฒนธรรมของชาติ กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ มีประโยชน์ในการพัฒนาบุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษา ช่วยให้เข้าใจความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย จากสภาพจริง และช่วยให้นิสิตนักศึกษาได้ใช้ความรู้ทางวิชาการของตนในการพัฒนาชนบท

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา และคณะ (2527) ทำการวิจัยเรื่อง "นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเจริญงอกงามและพัฒนาการของนิสิตนักศึกษา ศึกษากระบวนการสอนที่มีผลต่อความเจริญงอกงามของนิสิตนักศึกษา และศึกษากิจกรรมนิสิตนักศึกษาที่มีผลกระทบต่อความเจริญงอกงามของนิสิตนักศึกษา ประชากรเป็นนิสิตนักศึกษาจาก 2 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาทางการแพทย์ และสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ ที่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย 10 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยสุ่มตัวอย่างจากนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 2 และ 4 จากนิสิตนักศึกษา

ที่เรียนหลักสูตร 4 ปี และสุ่มตัวอย่างจากนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 5 จากนิสิตนักศึกษาที่เรียนหลักสูตร 5 ปี และสุ่มตัวอย่างจากนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 4 และ 6 จากนิสิตนักศึกษาที่เรียนหลักสูตร 6 ปี แต่ละสาขาวิชาการระดับละ 50 คน เพื่อตอบแบบสอบถาม ระดับละ 6 คน เพื่อสัมภาษณ์ รวมจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 1,833 คน และผู้ให้สัมภาษณ์ 496 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ปรากฏว่า นิสิตนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมนิสิตนักศึกษาว่า ทำให้พัฒนาความคิดและมีเหตุผลมากขึ้น ทำให้พัฒนาบุคลิกภาพ และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ นอกจากนี้ ผลการสัมภาษณ์ด้านกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ปรากฏดังนี้

1. การเข้าร่วมกิจกรรม: ในรอบ 1 ปี นิสิตนักศึกษาจะเข้าร่วมกิจกรรมประมาณ 1-9 ครั้งมากที่สุด รองลงมา คือ 20 ครั้งขึ้นไป

2. กิจกรรมต่างๆ ในมหาวิทยาลัย: นิสิตนักศึกษามีความคิดเห็นว่ากิจกรรมต่างๆ ในมหาวิทยาลัยมีส่วนพัฒนาและส่งเสริมในด้านต่างๆ ดังนี้

- กิจกรรมด้านวิชาการจะช่วยพัฒนาสติปัญญา พัฒนาการศึกษาในสายวิชาชีพ การใช้เหตุผล ความเคลื่อนไหวทางการเมือง และเป็นประโยชน์ต่อตนเองมากที่สุด

- กิจกรรมสู่ชุมชนและค่ายอาสาสมัคร จะช่วยพัฒนาส่งเสริมด้านบุคลิกภาพ ความเป็นผู้นำ ความเสียสละ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่

- กิจกรรมด้านพุทธศาสตร์และประเพณี จะช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม ให้รู้จักมารยาทในสังคม มีคุณธรรม และมีความประพฤติดีขึ้น

- กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย พุทธศาสตร์ ประเพณี และดนตรีไทย จะช่วยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย ให้ตระหนักในความเป็นคนไทย มีความจงรักภักดีต่อประเทศชาติเพิ่มขึ้น มีความภาคภูมิใจ และซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรมของชาติ

ชัยพร วิชชาวุธ (2530) ได้ทำการวิจัยคุณภาพบัณฑิตและปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในคณะและสาขาวิชาต่างๆ ที่สำเร็จการศึกษาในระหว่าง พ.ศ. 2524-2528 ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับการร่วมกิจกรรมเมื่อนิสิต พบว่า ร้อยละ 18.5 ของบัณฑิตได้เข้าร่วมกิจกรรม ในฐานะผู้นำระดับมหาวิทยาลัย ร้อยละ 37.6 เป็นผู้นำระดับคณะ ร้อยละ 62.1 เข้าร่วมกิจกรรมในระดับมหาวิทยาลัย ร้อยละ 68.4 ร่วมกิจกรรมในคณะ บัณฑิตมีทัศนะว่าการเข้าร่วมกิจกรรมทำให้มีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้น มีความเป็นผู้นำมากขึ้น ทำให้เรียนรู้วิธีการทำงานมากขึ้น และไม่เห็นว่า การเข้าร่วมกิจกรรมส่งผลต่อการเรียน หรือทำให้เกิดความขัดแย้งกับ ผู้บริหารหรือมหาวิทยาลัย

รัชนิวรรณ ชูสถาน (2531 อ้างถึงใน รั้วทอง ล้อทอง, 2534) ทำการวิจัยเปรียบเทียบระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลที่ทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็น นักศึกษาพยาบาลระดับวิชาชีพชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน

218 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับชั้นปี เพศ อายุ ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและใช้เหตุผล ซึ่งผู้วิจัยได้นำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาแบ่งระดับพื้นฐานจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล ออกเป็น 2 ระดับ คือ กลุ่มที่มีระดับพื้นฐานจริยธรรมสูงกว่ากับกลุ่มที่ต่ำกว่าเกณฑ์ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 มีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมส่วนใหญ่อยู่ในขั้นที่ 5 ซึ่งจัดว่าเป็นการพัฒนาทางจริยธรรมในระดับสูง นักศึกษาพยาบาลทั้ง 2 ชั้นที่มีระดับพื้นฐานจริยธรรมสูงกว่าเกณฑ์และต่ำกว่าเกณฑ์ที่ทำการเสริมหลักสูตร มีคะแนนเฉลี่ยของการใช้จริยธรรมสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้ทำการเสริมหลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) แสดงว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

พิทูล บุญประเสริฐ (2533) ทำการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของกิจกรรมนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของกิจกรรมนิสิต การจัดกิจกรรมนิสิต และสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมนิสิต โดยมีการสัมภาษณ์และใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากอาจารย์และนิสิต ผลการวิจัยส่วนหนึ่ง พบว่า อาจารย์และนิสิตมีความเห็นว่า นิสิตบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม คือ พัฒนาความสามารถทางทักษะสังคม ผลที่นิสิตได้รับจากการทำกิจกรรมคือ มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ นิสิตใช้เงินกิจกรรมอย่างประหยัดและได้ประโยชน์ นิสิตมีปัญหาด้านความร่วมมือของนิสิตส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัยต่อการจัดกิจกรรมน้อย

วีรทอง ล้อทอง (2534) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมนักศึกษาพยาบาลที่ส่งเสริมจริยธรรมของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข โดยรวบรวมคุณลักษณะทางจริยธรรมสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาล เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา สรุปเป็นกรอบการวิจัย และสร้างแบบสอบถาม การรวบรวมข้อมูลทำโดยการวิเคราะห์เอกสารและใช้แบบสอบถามในการวิเคราะห์กิจกรรมนักศึกษาที่จัดขึ้นในวิทยาลัยพยาบาลพบว่า มีการจัดกิจกรรม 9 ด้าน ซึ่งแต่ละกิจกรรมก่อให้เกิดคุณลักษณะทางจริยธรรมดังนี้ กิจกรรมด้านศาสนาก่อให้เกิดความศรัทธาในศาสนา ความรับผิดชอบ และความมีสติ กิจกรรมด้านวิชาการก่อให้เกิดการใฝ่รู้ ความรับผิดชอบ และการมีวิจารณ์ญาณ กิจกรรมด้านการเมืองก่อให้เกิดความมีเหตุผล ความเคารพในสิทธิมนุษยชน และการมีวิจารณ์ญาณ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมก่อให้เกิดความสามัคคี ความสุภาพอ่อนโยน และความมีระเบียบวินัย กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อความเสียหาย เช่นเดียวกัน ส่วนกิจกรรมด้านอื่นๆ ก่อให้เกิดความเสียหาย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตาการุณา และความรับผิดชอบ เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า คุณลักษณะทางจริยธรรมส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมนักศึกษาพยาบาลได้แก่ ความรับผิดชอบ ความเสียหาย และความสามัคคี

ประนอม รอดคำดี (2537) ทำการวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาาระดับความสุขสมบูรณ์ของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร" โดยศึกษาความสุขสมบูรณ์ (wellness) ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ในมหาวิทยาลัยจำกัดรับของรัฐทั้ง 9 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุขสมบูรณ์ของนิสิตนักศึกษา ทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา การเรียน และด้านจิตวิญญาณ และศึกษาสมการพยากรณ์ที่ทำนายความสุขสมบูรณ์ของนิสิตนักศึกษา แล้วนำเสนอรูปแบบการพัฒนาความสุขสมบูรณ์ของนิสิตนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีสุดท้าย ทั้ง 4 สาขาวิชา คือ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ กายภาพและเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ผลการวิจัย พบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.4) มีความสุขสมบูรณ์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนระดับสูงและระดับต่ำมีจำนวนใกล้เคียงกัน ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุขสมบูรณ์ของนิสิตนักศึกษาในทางบวกที่ระดับนัยสำคัญ .01 ได้แก่ เพศหญิง คะแนนคุณภาพบริการสวัสดิการและสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย และคะแนนพฤติกรรมกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตนักศึกษา ปัจจัยที่สัมพันธ์ในทางลบได้แก่ สาขาวิชาที่นิสิตนักศึกษาเรียน คือ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพและเทคโนโลยี สาขาวิชามนุษยศาสตร์ และที่อยู่อาศัยที่เป็นบ้านของตนเอง สมการพยากรณ์มีความสามารถอธิบายความผันแปรของคะแนนความสุขสมบูรณ์ของนิสิตนักศึกษา ได้ร้อยละ 19.2 $\text{ความสุขสมบูรณ์} = 277.974 + 2.322 \text{ พฤติกรรมการร่วมกิจกรรม} - 10.267 \text{ สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพและเทคโนโลยี} - 8.041 \text{ ที่พัก(บ้านตนเอง)} - 8.426 \text{ สาขามนุษยศาสตร์} + 4.076 \text{ เพศหญิง} + .049 \text{ เวลาที่อ่านนิตยสารและหนังสือพิมพ์}$

วัลลา สุวรรณดี (1995) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรของนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนตัวของนักศึกษากับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรหรือไม่ ประเมินการรับรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับการทำกิจกรรมเสริมหลักสูตร และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของนักศึกษา ประชากรในการวิจัยคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 ของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นและเครื่องมือวัดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างปริมาณการเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรกับจำนวนชั่วโมงที่นักศึกษาใช้ในการเดินทางจากที่พักไปยังมหาวิทยาลัย ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและสถานภาพทางวิชาการกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตร อย่างไรก็ตาม พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างวิชาเอกของนักศึกษาและการช่วยเหลือทางการเงินกับปริมาณการเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตร มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญระหว่างปริมาณการเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรกับการรับรู้ของนักศึกษาในเรื่องความสำคัญของกิจกรรมบางประเภท คุณภาพของโปรแกรมกิจกรรมนอกหลักสูตร การมีส่วนร่วมของอาจารย์ ระเบียบและกฎเกณฑ์ต่างๆ และความสำคัญของกิจกรรมนักศึกษาต่อการศึกษาของนักศึกษา จากการ

แจกแจงความถี่ พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรได้แก่ การพัฒนาในด้านทักษะการจัดการ โอกาสสำหรับการได้งานทำ การพัฒนาความตั้งใจ การพัฒนาความสนใจ และการพัฒนาทักษะในการเป็นผู้นำ ปัจจัยที่ทำให้ไม่เข้าร่วมกิจกรรมได้แก่ กิจกรรมไม่ตรงกับความต้องการ ต้องใช้เวลาในการทำกิจกรรมมาก สภาพการจราจรที่แออัดในกรุงเทพมหานคร การที่ต้องรับผิดชอบการทำกรบ้านหลักเล็กเรียน และการที่เพื่อนสนิทไม่สนใจทำกิจกรรม

จากการศึกษาและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการทำกิจกรรมนิสิตนักศึกษาและการพัฒนาของนิสิตนักศึกษานั้น จะพบว่า ผลที่ออกมาส่วนใหญ่ไปในทางที่สอดคล้องกันว่า การทำกิจกรรมจะทำให้ นิสิตนักศึกษาพัฒนามากขึ้น โดยมีักจะเป็นผลทางอ้อมอันเนื่องมาจากความผูกพันกับสถาบัน และการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนมาก อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษา ก็ยังไม่ถึงกับชัดเจนนัก ในบางครั้งก็พบว่า กิจกรรมก็อาจส่งผลในด้านลบต่อการพัฒนาบางด้านของนิสิตนักศึกษาบางกลุ่มด้วยเช่นกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย